

Släkten Drucken och säregna familjer i Övre Raumo 1539-1700

Bönder, fiskare, skeppare, myndighetspersoner och lagbrytare

Per-Olof Snell

Medlemmar i släkten Drucken synes ha ingått bland de allra första bosättarna i Övre Raumo. De var jordägare, fiskare, köpmän och skeppare vilka vid häradstingen tidigt figurerade både på de dömande och anklagades bänkar. De torde ha etablerat sig i Raumo redan under 1400-talet men det är oklart varifrån de kom. Namnet Drucken var troligen inte ett öknamn utan det antas att släktens rötter kan sökas på Druckis ö i Åboland eller i Ulvsby - Ulvila vid det blivande Björneborg - där namnet tidigt brukades. Borgarna i Ulvsby fick 1365 Österbotten som handelsområde. Kanske kom köpmän därifrån att bosätta sig i det blivande Raumo som då låg vid en havsvik intill marknadsplatsen på Suensaari.

I början av 1500-talet fanns två släkter Drucken i Raumo. Olof Persson upptas 1539 med en son och Lasse Jåpsson finns där med brodern Jöns. Namnet Jåp, en kortform av Jacob, i stället för det finska Kauppi, antyder svenskt ursprung. Troligen ingick i släkten även David Persson som 1539 finns på det blivande Taavoila i Juoksengi. Han var liksom Olof, Lasse och Jöns Drucken nämndeman och upptogs 1553 i birkarlalängden då han med Kemi Heikki i Raumo upptog skatten i Porsanger och Alta. Sonen Nils Davidsson i Juoksengi kallas 1624 Nils Drucken.

Namnet Drucken antyder ett mindre nyktert leverne, men om Raumborna var svårare i detta avseende än andra är oklart. Medlemmar i släkten, som ofta hade något otalt med rättvisan, var bönder, fiskare och handelsmän. Olof Persson hade i början av 1500-talet en av de största gårdarna i Raumo där bröderna Lasse och Jöns Jåpsson till 1543 delade ett hemman. Den manstarka släkten innehade i slutet av 1500-talet åtta gårdar i Raumo där Olof, Jöns, Erik, Per, Nils, Hans och Anders tidvis enbart namnges med patronymikon vilket försvårar uppföljningen av släktens utbredning.

Släkten Drucken i jordeboken, hjälpskattelängderna och Älvsborgs lösen

	Jordeboken 1543	Hjälpskattelängden 1553
Olof Persson Drucken	6 spannländ 38 lass äng	21 kor
Jöns Jåpsson Drucken	4 spannländ 13 lass äng	13 kor
Lasse Jåpsson Drucken	3 ½ spannländ 13 lass äng	7 kor

Vid beskattningen till Älvsborgs lösen 1571 innehade medlemmar i släkten Drucken sex gårdar.

Stamfäder	Beskattning ÄL 1571
Olof Persson i längderna 1539-1562	Han Olsson Drucken 195 mark 2 öre
	Anders Olsson Drucken 138 mark
	Olof Olsson Drucken 123 mark 2 öre
Jöns Jåpsson i längderna 1543-1565	Olof Jönsson Drucken 310 mark
	Jöns Jönsson Drucken 159 mark 6 öre
Lasse Jåpsson i längderna 1539-1567	Nils Larsson Drucken 90 mark 7 öre

Redovisningen till Älvsborgs lösen 1571 visar att medlemmar i släkten Drucken var välbeställda och att Olof Jönsson Drucken var den högst beskattade i Raumo där genomsnittsförmögenheten uppgick till 108 mark. Förmögenheten baserades på kreatur, silver (Ag), koppar (Cu), tenn (Sn) och mässing.¹

Olof Jönsson Drucken	1 häst, 7 kor, 1 stut, 1 får, 1 bock, 53 lod Ag, 1 ½ lp Cu, 5 mark Sn
Jöns Jönsson Drucken	1 häst, 7 kor, 3 oxar, 4 får, 4 ½ lp Cu, 15 mark Sn, 7 mark mässing
Hans Olsson Drucken	1 häst, 8 kor, 4 stutar, 2 får, 20 lod Ag, 1 lp Cu
Anders Olsson Drucken	1 häst, 6 kor, 3 oxar, 4 får, 10 lod Ag, 10 mark Cu
Olof Olsson Drucken	6 kor, 2 kvigor, 10 lod Ag, 1 lp Cu, 3 mark Sn
Nils Larsson Drucken	1 häst, 7 kor, 3 får, 1 svin, 17 mark Cu

Bröderna Hans, Anders och Olof synes 1571 ha delat Olof Perssons stamhemman. Jöns Jåpsson hade 1571 följts av söner Olof och Jöns medan brodern Lasses hemman övertagits av sonen Nils.

När hjälpskatten upptecknades den 8 november 1599 fanns släkten Drucken på 7 hemman i Övre Raumo där Hans Olsson Drucken efterträtts av sonen Nils. Lars Jåpssons son Nils Larsson synes då finnas i Nedre Raumo där han följts av sonen Anders Nilsson vars hemman upptas vid Salminpää. Spannmålsskörden i tunnor korn samt boskapsinnehavet på gårdarna 1599 var som följer:

Nominati	spannmål	hästar	oxar	tjurar	kor	kvigor	får	svin	skatt
Jöns Jönsson	7	2			8			1	3 mark 4 öre 4 pgr
Olof Jönsson	6	2	1	1	8		6	1	4 mark 1 pgr
Per Jönsson	4	1	1		6		3		22 öre
Erik Jönsson	3	1		1	8		4 ½		3 mark 2 öre
Anders Olsson	4	1			8				23 öre 2 pgr
Nils Hansson	2	1	1		5		4		20 öre
Olof Olsson	4	2	1		10	3	3		4 mark 6 öre
Anders Nilsson	4	1	1		6		5 ½		20 öre 2 pgr

Skattelängderna och domböckerna ger ytterligare uppgifter som har gjort det möjligt att följa de olika familjernas utbredning och eskapader fram till början av 1600-talet.

Olof Persson Drucken och hans ättlingar

Olof Persson upptas 1539 med en son och från 1542 har ytterligare en son tillkommit. Sonen Jöns får 1553 böta för förfiske i Kungsådran. Året därpå har antalet söner ökat till tre, men vid sommaringet den 22 juli 1556 uppges under Biskopssakören: *uppå samma ting blev Olof Druckens son Jöns halshuggen för han slog oärliga ihjäl Hindrich Orauan.* Henrik Oravainen i Vojakkala kom därför att efterträdas av den yngre brodern Nils Nilsson Oravainen som verkade som lappfogde fram till slutet av 1590-talet. I bågalängden upptogs 1553 för Olof Drucken ytterligare en son. Hemmanet övertas 1563 av sonen Olof som upptas med bröderna Hans och Anders.

¹ Lispund (lp) 8.5 kg, lod 13,3 g, mark 340 g

Olof Olsson Drucken benämns från 1585 tidvis *Olof Cusar* då hans hemman finns på Kuussaari. Han synes ha haft söner Hans, Nils och Erik. På hemmanet om $\frac{2}{3}$ mantal finns 1604 två hjonelag och i tiondelängden samma år har Hans Olsson Smed tillkommit. Olof Olssons skatt har 1606 sänkts till $\frac{1}{2}$ mantal. Hans Olsson upptas då som husman och benämns i tiondelängden *Olcur Hans*. Tiondelängden 1608 upptar Hans Olsson och *Cusar Olcur* vid varandra, men i hjonelagslängden 1609 har de ersatts av den ogifte Erik Olsson - *Erik Olcur* - och änkan Karin. Jordeboken upptar 1612 Erik Olsson och Hans Olsson.

Nils Olsson Drucken – *Nils Olcur* – som enligt roteringslängden var född 1578 övertar 1607 hemmanet Fräki i Suensaari som efter stadsbildningen 1621 flyttas till Kiviranta. Vid rannsakingen till Älvsborgs lösen 1620 framgår att Nils Olsson Fräki i Suensaari köpt Staffan Nilssons ödehemman om $\frac{1}{6}$ mantal i Övre Raumo och brukat jorden men inte stått för utlagorna. Vid karteringen av Övre Raumo 1681 framgår att Nils Nilsson Fräki - Nils Olkkuris son - brukar åker och äng på Hustru Elisabets hemman - Törmä - i Särkinärä. *Olkkuri* har av Wahlberg antagits vara en folklig variant av Olof. Då släkten Drucken tidigt hade flera medlemmar med samma namn, torde man sökt differentiera personnamnen på detta sätt.

Mycket talar för att Hans och Erik delat hemmanets ägor. Erik Olsson skattar från miten av 1610-talet för $\frac{1}{3}$ mantal på Kuusaari medan Hans Olsson fram till 1617 skattar för $\frac{1}{6}$ mantal i Särkinärä dock utan att upptas i tiondelängderna vilket antyder att hemmanet var öde. Knekten Per Jönsson uppges i Älvsborgs lösen ha tjänat terminerna 1-4 varefter han upptagit ett öde hemman om $\frac{1}{6}$ mantal. Änkan Walborg finns i anslutning till honom fram till 1621 då hon uppges vara död. Året därpå har också Per Jönsson försvunnit. Troligen hade den förre knekten Per Jönsson upptagit Hans Olssons ödehemman vilket i slutet av 1630-talet kom att upptas av Nils Hansson Druckens änka Elin.

Hans Olsson Drucken upptas sista gången i tiondelängden 1581 varefter han följs av Mickel Olsson som möjligen gift sig med änkan. När hjälpskatten upptas 1596 har Nils Hansson gått in på Mickel Olssons plats. Han benämns 1601 Nils Drucken och finns i anslutning till Anders Drucken. Älvsborgs lösen anger att Nils Hansson drunknat 1613 och följts av änkan Elin. Hemmanet som 1613 skattade för $\frac{1}{2}$ mantal har enligt 1621-års boskapslängd fått skatten sänkt till $\frac{1}{4}$ mantal och där finns då bara 1 sto, 2 kor och 2 får. Jöns Nilsson, som tycks ha varit son i gården, tar över hemmanet 1623 men skrivs 1624 ut som knekt i Simon Simonssons kompani och i boskapslängden 1625 uppges hemmanet om $\frac{1}{4}$ mantal vara öde. Elins hemman synes enligt tiondelängderna därefter ha inkorporerats i Erik Jönsson Druckens hemman om 1 mantal.

Anders Olsson Drucken upptas 1613 med en dotter. Längden till Älvsborgs lösen anger att han från 1616 är änklings och en utlevad man vars hustru Margareta som är död är skriven fem terminer. Vid rannsaking av ödehemman 1620 uppges att *Per Lydiksson i Raumo som sitter på ett hemman om $\frac{1}{3}$ mantal och är oförmögen och likväl har hjälpt i alla partzeler Anders Drucken i samma by vilken eljest gör $\frac{1}{2}$ mantal*. Anders Olsson Drucken upptas sista gången i boskapslängden 1627 där han står för 1 häst, 5 kor, 1 kviga och 2 får medan tionde redovisas av dottern Hustru Margeta.

Lasse Jåpsson Drucken och hans ättlingar

Vid sommartinget den 21 juli 1561 blev Lasse Drucken dömd till 40 mark i böter för att han *förhold sin son vid Kungens tjänst och gav 7 mark*. Sonen hade uppenbarligen uttagits till krigstjänst men hållit sig undan. Sockenmännen uppgav i en skrivelse den 29 maj 1561 att den unge mannen nyss hade gift sig och var sin fars enda hjälp emedan det i huset inte fanns fler söner *som var till mans komna*. Sockenmännen bad därför att sonen skulle få bli hos sin fader eftersom han behövdes tills den yngre sonen blev vuxen och kunde komma i hans ställe som knekt. Bågalängden upptar Lasse Jåpsson med

två söner till och med 1566. Nils Larsson tillkommer på hans plats 1568 medan den andre brodern inte återfunnits. Möjligen försvann han som knekt på krigsfältet.

Nils Larsson Drucken finns kvar i längderna till 1586 då han följs av Anders Nilsson som upptas i Nedre Raumo vid Salmi och Närhi. Anders följs 1621 av Mickel Nilsson som i roteringslängden 1637 uppges vara 60 år gammal. Förskoningslängden den 4 december 1643 anger: *Mickel Nilsson gammal och blind utfattig sonen knekt borta på sjön och 5 små barn*. Hemmanet försvinner därefter ur längderna liksom Lasse Jåpssons ättlingar.

Jöns Jåpsson Drucken och hans ättlingar

Jöns Jåpsson upptas 1559 med en son och 1562 med två söner. Han följs i tiondelängden 1566 av *Jöns Druckens änka* medan Olof Jönsson med en bror upptas i bägalängden. Ytterligare en bror tillkommer 1567. Domböcker och skattelängder upptar därefter Olof, Per och Jöns Drucken vilka kom att inneha hemmanen vid Särkinärä samt Erik som synes ha förvärvat Olof Persson Druckens stamhemman.

Olof Jönsson har 1613 efterträtts av sonen Josep. Längden till Älvsborgs lösen 1613 anger att Joseps fader Olof Drucken är skriven några terminer i förseglade längden men har legat många år på säng. Tiondelängden 1619 visar att hemmanet om $\frac{1}{2}$ mantal delats mellan bröderna Josep och Olof. Josep Olsson följs 1623 på gården om $\frac{1}{4}$ mantal av sonen Johan Josepsson som var född omkring 1603. Han upptas 1641 med hustru och ett barn men går samma år ut som knekt för sitt eget hemman. 1642 ges inget tionde och ingen upptas därefter heller i mantalslängden. Johan finns 1644 i Jöns Johanssons kompani och ingår 1648 i Peder Arvidsson Gyllenankars kompani men har året därpå försvunnit både ur rullorna och i jordeboken vilket antyder att han dött på slagfälten. Hemmanet som var utan åbo och öde från 1642 låg troligen vid Keropudas.

Josep Olsson synes också ha haft sonen Olof som skrevs ut som knekt 1628. Han finns under Jöran Timmermans kompani vid mönstringarna i Stockholm den 13 maj 1629. Kompaniet skeppades till Tyskland och deltog i sommarfälttåget i Preussen för att samma år hemförlovades inför vintern. Olof upptas i Vassili Butterlins kompani som mönstrar i Stockholm den 16 mars 1630 innan det skeppades till Tyskland. När rullan upprättas över kvarvarande soldater i kompaniet 1633 saknas Olof Josepsson vilket antyder att han fanns bland de 361 västerbottensknektar som stupade under de första åren av Trettioåriga kriget. Möjligen var knektänkan Aili som från 1640 upptas i Särkinärä hans hustru.

Olof Olsson som från 1619 upptas i tiondelängden uppges vid roteringen 1623 vara över 60 år. Han följs på hemmanet om $\frac{1}{3}$ mantal av sonen Olof som 1642 redovisas med två söner. Sonen Mickel går 1637 ut som knekt men är åter 1649 då han är gift och övertar hemmanet om $\frac{1}{2}$ mantal där han finns med brodern Jacob. Gården som delas mellan Mickel och Jacob benämns senare Viuhkola.

Per Jönsson påträffas första gången 1572 då han döms för lönskaläge. Per och Erik Drucken upptas i brudskattelängden 1578 och även i tiondelängden året därpå dock utan att ge tionde. Per synes vara född omkring 1550. Hans gård som 1602 skattar för $\frac{1}{2}$ mantal har skatten 1604 sänkt till $\frac{1}{3}$. Änkan Karin synes 1610 stå för hemmanet varefter Erik Persson Drucken från 1613 finns på gården om $\frac{1}{4}$ mantal med en syster. En uppdelning av hemmanet synes ha skett 1618 då Jöns Jönsson som skattar för $\frac{3}{8}$ mantal redovisas vid Erik Persson som fått skatten sänkt till $\frac{1}{6}$. Jöns Jönsson synes komma från Vuotila som övertagits av brodern Olof Jönsson.

Jöns Jönsson som upptas i tiondelängden från 1574 är ännu 1599 nämndeman och hjälpskattelängden visar att gården då är välmående. Jöns Jönsson Drucken som synes ha avlidit 1599 hade söner Nils, Jöns och Olof som nämns i olika rättsprotokoll. Möjligen ingick i brödraskaran också Per Jönsson som i mitten av 1610-talet upptar ett hemman i Särkinärä för att försvinna ur längderna redan 1623. Roteringslängderna antyder att Nils som blir kvar i Övre Raumo var född omkring 1570. Jöns som blir

svärson på Heiskala i Vuono, där sonen Henrik föds 1607, var född omkring 1575 och Olof, som var född omkring 1587, blir Anders Tikkas svärson på Lampinen i Juoksengi.

Vid taxeringen 1601 redovisas Jöns Jönsson Druckens gård om $\frac{1}{2}$ mantal av Nils Jönsson Drucken som dock bara har 1 häst och 3 kor medan utsädet är 1 spann. Nils synes inte ha haft framgång som hemmansägare. Mantalet sänks 1603 till $\frac{1}{3}$ och 1604 till $\frac{1}{4}$. En tvist om ett ängsstycke vid Kääntönen dras upp på tinget i mars 1685 då det visas att Jöns Jönsson när han flyttade till Heiskala i Vuono för 80 år sedan behöll detta ängsstycke. Uppenbarligen blev Nils Jönssons andel av hemmanet i Särkinärä liten då han i hjonelagslängden 1609 anges vara utfattig.

Nils Jönsson Drucken uppges 1634 vara alldeles avsigkommen och utfattig. Gården synes ha drivits av dottern fram till slutet av 1660-talet då den kom i ödesmål. Trots borgaren Nils Rääfs fordran på 544 daler i hemmanet motsatte sig Erik Jönsson Drucken, som stått för hemmanet utlagor till och med 1669, att Rääf skulle få överta gården då han menade att den strax åter skulle komma i ödesmål.

Erik Jönsson upptas första gången i 1579-års brudskattelängd och tillkommer i tiondelängderna 1582 då han upptas i anslutning till Per Drucken. Från 1590-talet finns han i anslutning till Anders Drucken och i hjälpskattelängden 1596 benämns han Erik Jönsson. Han är en välbeställd bonde och nämndeman när han 1623 uppges vara över 60 år. I familjen ingick Lars, som 1620 upptas i birkarlalängden, samt Jöns, Erik och dottern Karin. 1626-års boskapslängd visar att gårdens utsäde var 4 tunnor korn och där fanns 2 hästar, 1 föl, 1 oxe, 1 tjur, 3 stutar, 13 kor, 4 kvigor, 1 kalv, 13 får och 4 svin. Skrivaren har i jordeboken 1628 gjort sig lustig och skrivit *Erik Drucken och ful*. Hjonelagslängden 1629 upptar *Druckens änka* samt sönerna Lars som skattar för $\frac{1}{2}$ mantal och Jöns som skattar för $\frac{1}{3}$ mantal.

Lars Drucken som tog över som nämndeman efter fadern följs 1635 av hustru Elin som övertagit gårdens boskap och skattar för $\frac{1}{2}$ mantal. 1637 står Per Henriksson, som är 35 år, för $\frac{1}{2}$ mantal och har av Lars Druckens boskap övertagit 1 häst, 6 kor, 1 kviga och 3 får medan Elin skattar för $\frac{1}{6}$ mantal och har 4 kor, 2 kvigor och 1 får. Elin har möjligen återfått ägor motsvarande de hon införde i Drucken efter sin make Nils Hansson Druckens död. Elin efterträds 1640 av knektänkan Aili som övertar hemmanet om $\frac{1}{6}$ mantal i Särkinärä där hon håller 3 kor och 2 får. Per Henriksson har inte gått att placera. Han försvinner samtidigt som Jöns Eriksson Drucken som var född 1578 övertar hela Druckis hemman och börjar skatta 1 mantal.

Erik Eriksson Drucken, som var född omkring 1587, blev i slutet av 1610-talet måg till länsmannen Henrik Larsson Kouri i Haparanda. Vid rannsaking av ödeshemman i socknen i mars 1620 uppges att Jöns Jönssons hemman - Näätsaari - på Björkönen om $\frac{1}{4}$ mantal är öde men att länsman Henrik Kouri brukar jorden. Efter Henrik Larsson Kouris död 1620 blev Erik Eriksson Drucken, som då övertagit länsmanstjänsten, husbonde på gården i Haparanda om 1 mantal som 1624 delades mellan Erik Drucken, Lars Nilsson Kouri och borgaren Jöns Isaacsson. Gården drabbades 1626 av vådeld varefter Jöns Isaacsson flyttade till Torneå och Erik Eriksson Drucken flyttade till Näätsaari.

Karin Erikdotter Drucken som gift sig med borgaren Hans Eskilsson Kivistrand ingick efter makens död nytt gifte i början av 1640-talet med borgaren Olof Johansson som blev husbonde på hustruns hemman Esko om $\frac{5}{8}$ mantal i Kiviranta. Vid rådstugan i Torneå avhandlades den 1 december 1656 en tvist mellan Karin och Erik Jönsson Drucki i Raumo samt Erik Eriksson Drucki på Näätsaari, vilka var Hans Hansson Kivistrands förmyndare. Karins man Olof Johansson hade när sonen var omyndig avyttrat ägor vilka nu återkrävdes. Hemmanet i Kiviranta kom senare att övergå till Hans son Eskil Hansson Kivistrand.

Fiske och säljakt

Släkten Drucken bedrev ett omfattande fiske dels vid Suensaari, dels ute i skärgården. Trots att de var edsvurna tolvmän respekterade de dock inte alltid fiskeförordningen. 1548 dömdes tolvmännen Olof Persson Drucken och Henrik Laffwe i Raumo till böter för att ha gjort förfiske emot kungens brev och vid sommaringet 1553 fick Olof Perssons son Jöns böta för förfiske i Kungsådran som troligen avsåg kolkfiske vid Suensaari. Fiskelängden 1559 visar att släkten Drucken ägde delar i kolkfisket i Suensaari där Lasse Jåpsson och Olof Persson hade del i sjätte noten där de fick 3 respektive 1 tunna lax. I sjunde noten deltog Jöns och Lasse Jåpsson som fick 2 tunnor lax vardera.

Fiske bedrevs också med stakanät på flera öar vid kusten. Olof Persson brukade 1559 *Vasikareö* - *Vasikkasaari* - med 7 nät där han fick 2 ½ tunna lax. Jöns Jåpsson innehade *Sandasare* - *Santasaari* - där han med 8 nät fick 2 ½ tunna lax och *Pitkekariö* - *Pitkäkari* - där han med 8 nät fick 5 tunnor lax. Vid tinget den 22 juli 1595 krävde fogden Didrik Ruuth allmogen på restantier från deras laxfisker för åren 1592-94. Bönderna bekände att de för stor fattigdom och förbenämnda tiders besvärliga lägenheter skull inte förmått betala skatten. Älvfisket hade på sina ställen inte heller kunnat bedrivas 1594 på grund av för högt vatten. Olof Drucken med sina tre bröder i Raumo, som brukat ett fiske vid Puuluoto, var skyldiga 1 ½ tunna lax. Rättstvister visar att släkten också innehade *Laitakari letto mäckställe*. Även notfiske av småfisk bedrevs av Jöns och Olof Drucken som 1559 med två notar fick 19 lispund för vilket de i skatt lämnade 3 lispund abborre.

Även sälfångst ingick i näringsfånget. Uppbördslängden 1559 visar att Lasse Jåpsson med *en båt och en stång vid Furusten* fått 6 sälar för vilka han erlade 2 lispund 10 mark tullspeck. Det är oklart vad som avses med båt med en stång. Möjligen syftas på den tvärs över båten satta stängen som jägarna höll i när de drog fram båten över isen. Alternativt avses säljägarens viktiga redskap skredstången som var en cirka fyra meter lång skida, med en vit uppspänd skärm, på vilken jägaren sparkade sig fram för att kunna komma nära sälen och angripa den med harpun. Skälet till att Lasse Drucken inte gav något tionde förklaras av att jakten skedde på vintern då tionde inte uttogs. Jöns Jåpsson skattade 1559 för att med fyra nät och en båt ha fått 3 djur vid *Byskareön* - *Byskär* - för vilket han gav 15 mark tran i tullspeck och 15 mark i tionde. Olof Persson Drucken fick samtidigt med en båt och fyra nät 3 djur vid *Sielön* - *Sellö* - och skattade 15 mark tullspeck och 15 mark i tionde.

Sjöfart och handel

Medlemmar i släkten Drucken synes tidigt ha bedrivit handel vid den redan på 1400-talet inrättade marknadsplatsen på Suensaari där en naturlig hamn bildats på den sydvästra älvstranden. När Olaus Magnus 1519 besöker Tornöhamn - Suensaari - var det en etablerad handelsplats med ett stort antal strandbodnar vilka synes ha uppförts efter Erik av Pommerns befallning om tulluppbörd vid alla lagliga hamnar i Österbotten. Räkenskaperna visar, att kommersen redan i början av 1500-talet var livlig i Tornöhamn, Kemihamn och Ulåhamn där köpmän från Rauma, Ulvsby, Åbo, Stockholm, Uppsala, Strängnäs, Östhammar, Norrköping samt ryssar noteras i längderna.

Tidigt seglade handelsmän från Torne socken till handelsplatser på Bottenvikens kuster samt till Stockholm där de vid Skeppsbron lossade sin last av fisk, kött, hudar och skinn. Endast sparsamt förekommande urkunder finns fram till mitten av 1500-talet varför ingen säker inblick fås om den tidiga seglationen. Även om utförseln varit omfattande sedan medeltiden finns bevarade register över skutorna, skepparna och lasten endast från slottstullen som tillkom hösten 1556 då Gustav Vasa krävde att alla varor på skepp från Västerbotten skulle betala en sextondel av varuvärdet i tull. På grund av kriget mot Ryssland var handelsmän i Torne socken förhindrade att segla på Stockholm innan 1558 varefter de löpande börjar figurera i tullräkenskaperna.

Slottstullängden visar att medlemmar ur släkten Drucken i mitten av 1500-talet drev livlig handel på Stockholm. Jöns Jåpsson i Torne införde 1559 på sin skuta lax 9 tunnor (tnr), finska gäddor 2 ½ skeppund (skpp), abborre 2 lispund (lp), vitfisk 6 lp, berenfisk 3 lp. Jöns Jåpsson tituleras 1563 skeppare då han med Josep Henriksson i Vojakkala till Stockholm införde lax 85 tnr, gäddor 6 ½ skpp, rockor 4 lp, salspeck 7 lp, sik 11 lp, abborre 11 lp och gråskinn 14 timmer. Skepparen Jöns Drucken i Torne uppges vid Stockholms slott samtidigt till kronan ha sålt 4 tnr lax för 48 mark och 1 skpp gäddor för 20 mark. Jöns Drucken i Torne sålde 1564 vid Stockholms slott till den finska flottan 3 tnr lax för 60 mark och 17 lp gäddor för 17 mark.

Skepparen Jöns Drucken i Raumo med Nils Nilsson Oravainen i Vojakkala och Hans Olsson Drucken i Raumo införde 1565 till Stockholm lax 15 tnr, gäddor 5 skpp, berenfisk 2 skpp 10 lp, abborre 1 skpp. Slottullängden 1566 upptar åter skepparen Jöns Drucken i Raumo som själv åttonde - på skutan fanns 8 personer - införde lax 48 tnr, gäddor 7 skpp 4 lp, berenfisk 16 lp, sik 10 lp, abborre 16 lp. Skepparen Lasse Jåpsson Drucken i Raumo själv sjätte införde samma år lax 72 tnr, gäddor 2 skpp, sik 14 lp, abbore 10 lp, spikelaxar 30 st.

Per Jönsson Drucken i Raumo upptas 1573 i Slottullängden där han förtullar införelsen av 20 tnr lax och 64 lp torrfisk. Den 16 september 1574 noteras i Slottstullen att Hans Drucken i Raumo infört lax 20 tnr, torrfisk 72 lp, och 1577 anges att Jöns Jönsson i Raumo by infört lax 11 tnr, torrfisk 80 lp. Därefter återfinns ingen ur släkten Drucken i tullängderna. Möjligen lät de fortsättningsvis skeppa sina varor med Vojakkalaborna Nils Oravainen och Lars Henriksson som drev en omfattande sjöfart på Stockholm i slutet av 1500-talet.

Tolvmän och lagbrytare i släkten Drucken

I Torne socken hölls redan från 1400-talet häradssting två gånger om året, vintertinget och sommaringet, men det är först från 1539 man finner saköreslängder med uppgifter om avhandlade mål och vilka personer som var tolvmän. Även om personerna som uppträdde vid tingen inte nödvändigtvis återspeglar karaktären hos 1500-talsmänniskan torde man med tanke på återkommande händelser kunna använda tingsprotokollen för en grov generalisering av dåtida karaktärsdrag. Arvejorden och fisket gick före nästan allt annat. Trätgirighet och slagsmål var lika vanliga företeelser som sexualbrott. En omåttlig konsumtion av brännvin verkar också ha påverkat omdömena.

Om domböckernas referat återspeglar verkligheten tycks man i släkten Drucken ha haft dålig kontroll av sitt känsloliv. Anledningen till att bagatellartade händelser ledde till våld har av vissa tolkats som en följd av dåtida sociala regler för att hantera konflikter. Våld och ära var nära förbundna med varandra. En förolämpning kunde inte lämnas oemotsagd eftersom detta indirekt styrkte att det låg något i beskyllningen. Genom att angripa motståndaren vid minsta kränkningar försökte man försvara sin ära. Genom att sedan dra upp kränkningen i rätten för att få sin antagonist dömd synes man ha försökt att också återställa sin heder. Bråkstakarna i familjen Drucken har i domböckerna för all framtid fått sina uppträdanden dokumenterade. Personernas eftermälen kanske inte alltid är smickrande, men de har lämnat intressanta bidrag till dem som vill teckna lokalhistorian.

Olof Persson Drucken som redan 1539 är tolvman får 1546 böta 3 mark för olydnadssaker och vid sommaringet 1547 blev han sakfäld för kätteri men benådades och gav 25 mark i böter. 1548 anklagades han för förfiske emot kungens brev och dömdes till 15 mark i böter. Vid sommaringet den 23 juli 1556 är han i nämnden ersatt av Lasse och Jöns Drucken. Skälet synes dels ha varit att Olof Persson då dömdes till 80 mark i böter för våldsverkan mot Håkan Henriksson i Vuono, dels att Olof Druckens son Jöns vid samma ting dömdes från livet för att ha slagit ihjäl Henrik Oravainen i Vojakkala. Vid Sommaringet 1557 döms Olof Drucken att böta 40 mark för våldsverkan men slapp

undan med 15 mark. Vid sommartinget 1559 får han böta 75 mark för tjuveri. Det höga bötesbeloppet synes bero på att böterna även omfattade värdet på det stulna godset. Trots sina missgärningar verkade Olof Persson som nämndeman till sin död 1562. Även sönerna Olof, Hans och Anders blev flitigt återkommande i domböckerna inte bara som anklagade utan också som nämndemän.

Olof Olsson Drucken - *Oll Kusar* - upptas som nämndeman från 1570. Han är den ende av bröderna Drucken som inte döms för någon missgärning. Sonen Olcur Hans – Hans Olsson – ställs vid häradstinget den 17 juli 1605 inför rätta. Han anges för tolv år sedan ha våldtagit en liten piga, *men det blev för rätten bevisat att samma ärende tidigare lagförts, och räknades som övermaga gärning. Blev och vittnat av Herr Lars i Suensaari och av Abraham Larsson ibid, samt av Henrik Larsson länsman i Kemi socken och Jöns Håkansson i Skellefteå socken, vilka på samma tid tillståde voro, att Mäster Didrik haver uppburit för samma saker nämligen lax en tunna, räv och slikt gråskinn ett timmer.*

Sonen Erik – *Erik Olkkuri* – som övertog Kuussaari anklagas vid tinget den 13 november 1606 för att ha lägrat en kona och blev saker 3 mark och den 20 juli 1609 åtalades han åter för att ha lägrat en kona och blev saker 3 mark. Saköreslängden 1620 anger att han fått böta 26 mark för slagsmål.

Nils Olcur på Fräkila i Suensaari figurerar också ofta i saköreslängderna. Då han blivit änkling 1611, fick han böta 3 mark för att ha lägrat en kona i lönskaläge. Bötesbeloppet var detsamma 1615 då han slagit grannen blodig. Han fick åter böta 1619, dels för att ha lägrat en kona, dels för att ha byggt en olaglig laxbyggning över kungsådran.

Hans Olsson Drucken får vid sommartinget 1566 böta 2 mark för lönskaläge men har ändå vid sommartinget 1569 utsetts till nämndeman. Han döms 1574 till 40 mark i böter för jungfrukränkkan och ger dessutom kungen 20 mark. 1576 döms han åter för jungfrukränkkan och 1578 döms han för lönskaläge. Därefter synes han ha stadgat sig och inga fler brott registreras innan 1582 då han avlidit.

Hans Olsson son Nils synes inte ha varit bättre än fadern. Vid tinget i Torne socken den 24 juli 1600 relateras hur *Lasse Kocko i Laivaniemi kom om söndagsmorgonen till Nils Drucken i Raumo och begynte köpa brännvin och drack sig drucken och började träta med sin dryckesbroder i samma by Raumo benämnd Påvel Olsson. Bet så förbenämte Påvel Olsson Lasse Kock i sitt finger, tog därför Lasse och slog honom med ett rysebetsel, blev han för den skull en stund därefter funnen i förstugan halvdöd och blev hemförd till sin gård, och när han uti sin sjukdom blev tillfrågad så vittnade han att den som slog honom var vållande till hans död, och blev så efter några dagar död, varför förbenämnde Lasse Kocko med sina dryckesbröder Nils Drucken i Raumo och Anund Olofsson i Laivaniemi blivit tillfrågat för laga ting, så bekände Lasse Kocko att han har slagit honom med ett rysebetsel sammanvirkat i sin hand och bekände att de andra två icke hade viderkommit med sitt minsta finger och blev sedan dömd till saken, och eftersom Påvel Olsson svårt mycket druckit hade samma dag därför hava vi samt med målsäganden detta uppskjutit till överhetens nådiga behag att han måtte komma till rätta och behålla livet, och till dess är han nu uti borne händer. Nils Drucken blev saker 40 mark för det han sålt brännvinet om söndagsmorgonen, därav manslaget sig förorsakat hade. Han utgjorde pengar 5 daler. Anund Olsson i Laivaniemi blev sakfälld 2 daler för det han om söndagsmorgonen var i samma dryckeslag där som manslaget skedde. Är uppuret på överhetens behag pengar 4 mark.*

Vid sommaringet 1601 dömdes Nils Drucken till 40 mark i böter för fridsbrott som han gjorde på dem som skulle hålla ett rätt byte uti Raumo ängie, item till 9 mark för han ville slå skjutsrättaren. Han blev för överhetens nådiga behag benådad för båda sakerna och gav 30 mark. Vid sommartinget 1604 meddelade Jöns Håkansson i Raumo hur menigheten hade samsat sig om att tillverka tjära för att tjära sockenskyrkan. Eftersom några i allmogen inte levererat sin tjära utsåg kyrkans sexmän Nils Hansson

i Raumo och Peder Olsson i Liakka, att utkräva detsamma. Där de reste i bygden drucko de sig överfullt druckna och uti överdådighet och berätt mod for de till Jöns Håkanssons gård. Han var dock inte hemma varför de krävde hustrun på kyrkotjärnan. Hon svarade att mannen för länge sedan utgjort tjärnan vilket de nog visste. Då började de slå henne med en stång så hon blev blå och blodig och hennes armar förlamadades. Sedan måste hon rymma ur sig gård med männen efter sig och vadade uti en älv med vattnet upp till hakan. På överhetens nådiga behag blev båda benådade men fick tillhoppa utge 200 mark i böter och förlika sig med bonden och hans hustru.

Vid sommaringet 1608, då Erik Jönsson Drucken sitter i nämnden, anklagas åter Nils Drucken *för att i ölevillo ha kommit till prästgården där han ville förhöra sig på kaplan Herr Marcus och i överdådighet med en stång sönderlagit tre glasfönster*. För detta tilltag blev han saker 40 mark. Vid samma ting dömdes Henrik Staffansson i Raumo att betala 12 mark i böter för att ha slagit Nils Drucken två köttår med en kniv. Nils Drucken blev också dömd för att med våld ha uppbrutit Anders Druckens sjöbodsdörr, och utan lag och dom utpantat 3 lispund lax, som Anders Drucken var honom skyldig. Nils blev därför saker 40 mark, men eftersom han var mycket fattig kom han på konungens nådiga behag undan med 20 mark.

Anders Olsson Drucken döms vid sommaringet 1575 till 4 mark i böter för två blånader han orsakade sin motståndare. Vid sommaringet 1576 är brottet allvarligare. Han blir då för rätten dömd till döden för det han gjort enfaldigt hor med sin legopiga men blev benådad till Kungl. Maj:ts goda behag och gav 46 mark. Vid vintertinget den 14 februari 1589 blev Anders Drucken för rätten *dömd till galge och gren för det han hade stulit och slaktat några får i skärgården*. Rätten lät dock meddela att, *efter han var en fattig man och gode män bådo för honom, är han på Kungl. Maj:ts nådiga och gunstiga behag bliven benådad och utgav en tunna lax uppuren för 7 daler*. Anders Olsson synes därefter ha återfått sin ära då han är nämndeman vid sommar- och vintertingen 1611.

Lasse Jåpsson Drucken blev 1549 sakfälld för vitesmål till 3 mark men synes därefter ha varit laglydig. Vid sommaringet den 23 juli 1556 sitter han i nämnden tillsammans med brodern Jöns då Olof Persson Drucken och dennes son står inför skranket och efter Olof Perssons död synes Lasse Jåpsson ha tagit över som tolvman. Vid sommaringet den 21 juli 1561 döms Lass Drucken till 40 mark i böter *för han förhold sin son vid Kungens tjänst. Gav pengar 7 mark*. Vare sig Lasse Jåpsson eller sonen Nils som efterträder honom 1568 förekommer därefter i domböckerna.

Jöns Jåpsson Drucken verkar som nämndeman från sommaringet 1554 men får året därpå böta 3 mark för åverkan han gjort sin granne. Vid sommaringet 1562 får han böta 6 mark för *welle* vilket synes ha avsett någon form av egenmäktigt förfarande. Han har avlidit 1565 varefter sönerna Olof, Jöns, Per och Erik tar över. De kom alla att verka som tolvmän.

Jöns Jönsson Drucken får 1567 betala 40 mark i böter för laga våld samtidigt som brodern Per döms till 40 mark i böter för tredskodom vilket innebär att han inte infunnit sig till rätten. Jöns Drucken i Raumo uppträder sista gången som nämndeman vid tinget den 30 maj 1599. Vid efterföljande ting saknas han vilket antyder att han avlidit i slutet av 1599. Brodern Olof Jönsson Drucken döms 1567 till 20 mark i böter för mökränkan och 1572 får han betala 2 mark för en blånad han slagit sin motpart samtidigt som brodern Per får betala 3 mark för lönskaläge. Vid vintertinget 1574 blev Per Drucken i Raumo och Lasse i Nären dömda ifrån livet för att de hade roffat något valmar ifrån kungen. De blev nu benådade till Kungl Maj:ts goda behag eftersom de var fattiga och gav penningar 53 ½ mark.

Vid sommaringet 1574 blev Per Drucken åter dömd till döden för det han hade lägrat sin *skylling* som är till tredje och fjärde led. Han blev åter benådad till kungens goda behag och gav pengar 53 mark 4 öre. Vid vintertinget 1575 blev han sakfälld för *frändsemjospeld* - samlag med närstående - men

benådades och gav 35 mark. Vid sommaringet 1576 fick han åter böta denna gång 6 mark för två blånader han slagit. Vid sommaringen 1586 anges att Per Drucken i Raumo har gjort enfaldigt hor med sin legokona och blev sakfälld till 40 mark, men eftersom han var utfattig blev han benådad till Kungl. Maj:ts goda behag och utgav pengar 10 mark. På sin ålderdom kom han dock att utses till tolvman och synes ha efterträtt brodern Olof Jönsson som sista gången innehade befattningen 1605. Per Jönsson är nämndeman åren 1606 och 1607 varefter Erik Jönsson Drucken efterträder honom. Sonen Erik Persson Drucken dömdes 1615 till 6 mark i böter för att ha huggit Henrik Larsson i Vojakkala med en yxa.

Olof Jönsson blev 1580 saker 3 mark för slagsmål men eftersom domböcker därefter saknas fram till 1599 kan inte avgöras om han bättrat sig framöver. Den 30 maj 1599 blev Olof Jönsson Druckens son Josep dömd att betala 20 mark i böter för mökränkning och att *han lovat pigan i förlikning 6 alnar halvengelskt tyg och haver att giva uppå vår nådiga överhets vägnar pengar 10 mark.*

Erik Jönsson Drucken som är nämndeman från 1608 satt aldrig på de anklagades bänk, men sonen Lasse Eriksson blev 1615 bötfälld för att har lägrat Lasses dotter i Alkula till lönskaläge och fick betala 3 mark. 1620 fick han åter betala 3 mark för lönskaläge vilket antyder att han då var ogift. Erik Jönssons söner Lars, Jöns och Erik figureerade alla som nämndemän.

Hemmanen i Övre Raumo och några särpräglade familjer

Några byakartor från 1500-talet har inte återfunnits varför de tidiga hemmanes tomtlägen är svåra att fastställa. Jordebokskartan från 1640-talet försvann i ryska arkiv efter krigsslutet 1809 varför Chiöpings år 1681 upprättade karta är den som närmast kan antydan var den tidiga bebyggelsen fanns då gårdarna i stort sett torde ha bevarade sina ursprungliga lägen.² Med tanke på att landhöjningen i området kan uppskattas till cirka 10 millimeter per år innebär det att området kan ha börjat bebyggas först på 1400-talet. Liakanjoki och deltaområdet nedan för Druckila har vidare torrlagts på de cirka 340 år som gått sedan kartan tecknades varefter landhöjning varit närmare 3.5 meter.

Bynamnet Raumo synes bygga på begreppet *rauma* som avser en strömmande plats vid en havsstrand eller mindre älvgrän. Chiöpings karta visar att bebyggelsen i Övre Raumo ännu i slutet av 1600-talet levde upp till detta begrepp. De första gårdarna synes ha anlagts på den sydöstra sidan om Ulkusaari vid Liakanjoki där stamhemmanet till de blivande Drucken, Andrucken fanns redan i början av 1500-talet. Stamhemmanet synes i början av 1500-talet ha delats mellan Olof Persson och Lasse Jåpsson. Jöns Jåpsson som fram till 1540-talet fanns på brodern Lasses gård synes därefter ha anlagt sitt hemman vid Särkinärä där vi tidigt finner föregångarna till Antman, Viuhkola och Kääntönen.

Där Liakanjoki utmynnade i Bottenviken bildades genom landhöjningen skär och holmar mellan Kirkopudas och Keropudas som ännu i slutet av 1600-talet uppgavs vara en liten älv. Där anlades Vuoti, Toppa, Kuure, Esko, Rausti, Heikkuri, Lempeä, Junes och Faarinen. Kuure och Toppa anlades på *Purusaari*, Vuoti på *Laurukari* och Heikkuri, Junes och Lempeä på *Heikkurinsaari*. *Kuussaari* synes ännu på 1500-talet ha varit en holme när Olof Olsson Drucken anlade sitt hemman. Lasse Jåpssons gård, som enligt längderna synes ha legat norr om Olof Persson Druckens hemman, övergavs i slutet av 1500-talet av hans ättlingar vilka synes ha bosatts sig vid Salminpää.

Ett försök har gjorts att utifrån Ciöpings kartor beskriva Övre Raumos hemman samt hur stamhemman delats upp fram till karteringen 1681. Byn har radikalt förändrats under decennierna och borta är idag den gamla bebyggelsen som definitivt hör de förgångna till. Hemmanen i Övre Raumo 1681 som i

² Jyväskylä Universitet, Maakirja kartat 1600-luvu, KA I I: 17/1, Lantmäteriverkets Arkiv Gävle, Å.24. Nedertorneå, Y.4.

lantmätarens kartor betecknats med bokstäverna A – Y, framgår av bifogade kartor, och gårdarnas mantal, ägare, åker- och slätterareal anges i bifogad tabell. Fragment ur gårdarnas historiska utveckling och personhistoria tecknas nedan utgående från det nordligaste hemmanet.

W Antman synes ha ingått i Per Jönsson Druckens hemman som i början av 1600-talet skattar $\frac{1}{2}$ mantal. Det synes 1611 ha övergått till änkan Brita som finns där med en piga varefter ogifte sonen Erik Persson Drucken med en syster från 1613 står för hemmanet som då fått mantalet sänkt till $\frac{1}{4}$. Erik saknas i längderna fram till 1621 då han troligen gått som knekt. Möjligen har delar av Eriks ägorn under hans bortavaro då övergått till Jöns Jönsson som troligen kom från Vuotila och 1618 skattar för $\frac{3}{8}$ mantal i Särkinärrä. Jordeboken 1628 anger $\frac{1}{6}$ mantal för Erik Persson och $\frac{1}{2}$ mantal för Jöns Jönsson. Erik Perssons mantal höjs på 1630-talet till $\frac{1}{4}$.

Erik Persson anges i början av 1640-talet vara en gammal knekt som är mycket skyldig. Mågen Håkan Persson står från 1657 för hemmanet. Hans son Elias går 1676 ut som knekt för hemmanet och deltar i Skånska kriget och tjänstgör en tid i Stralsund. Fördelningslängden 1678 anger att Håkan Persson är en gammal och ofärdig soldat vars hustru och är mycket gammal och mycket fattig. Håkan Persson upptas 1683 med hustru, son, knekt och knekthustru. Den hemmavarande sonen synes vara Mickel Håkansson. Elias Håkansson är 1685 åter i Övre Raumo då han i rök- och tiondelängden ersatt fader Håkan Persson som då upptagit ödehemmanet Törmä. Under Elias knektid synes ägor ha bortsålt vilka han senare söker återvinna. Vid häradstinget i mars 1686 erkändes han berättigad att utan lösen igenbekomma en under sitt hemman pantsatt äng av hustru Elin samt ett åkerstycke av Erik Druckens son Jöns. Vid häradstinget den 26 juli 1688 lät Erasmus Henriksson i Korpikylä uppbjuda det hemman Elias Håkansson i Övre Raumo, honom försålt har för 200 daler kopparmynt. Någon försäljning synes aldrig ha genomförts och Elias hemman uppges 1692 vara i linda och brukas 1694 av grannarna. Han kasseras som knekt i Torneå kompani i mars 1697 efter 21 års tjänst på grund av ålder och styva armar, men står som ägare av hemmanet i jordeboken till och med 1697 då det uppges vara öde.

Handelsmannen Christian Antelius i Torneå som 1699 upptas som ägare i jordeboken visade vid häradstinget i mars 1700 att under det hemman som han köpt för 160 daler och nästan av öde upptagit hade förre åbon Elias Håkansson sålt ängen Walburinsaari som räntade 5 lass hö årligen till Erik Drucki. Köpeskrifter av 30 juli 1683 och 15 mars 1689 gjorde att Erik Drucki inte kunde neka till det varför beslöts att de hädanefter skulle behålla halva ängen var. Hemmanet kom att benämnas Antman efter Antelius son mönsterskrivaren Hans Antman som 1723 blev husbonde på hemmanet.

Hemmanen S och T, de blivande **Isotalo, Berg** och **Antti**, redovisas första gången 1618 av Jöns Jönsson som enligt roteringslängden var född omkring 1583. Hemmanet skattade redan 1618 för $\frac{3}{8}$ mantal vilket antyder att det anlagts tidigare. Möjligen var Jöns Jönsson, som synes ha kommit från Vuoti, befryndad med Per Jönsson Drucken från vilkens hemman ägor utskiftats på 1610-talet. Anknytningen till Vuotila antyds av att sonen Jöns Jönsson, som var född omkring 1617, på 1670-talet uppges inneha ängar på Purusaari. Vid slutet av 1650-talet fanns på hemmanet sönerna Per, Jöns och Lars, 2 sonhustrur och en dotter och på 1670-talet tillkom svärsonen Henrik Henriksson. Vid karteringen 1681 innehas stamhemmanet om $\frac{3}{4}$ mantal av bröderna Per och Jöns Jönsson samt brorsonen Per Larsson men en uppdelning av ägorna har då redan skett.

Vid häradstinget i mars 1678 framlade för rätten Per Jönsson i Övre Raumo *sin salig faders Jöns Jönsson honom givna förgånga eller sytningstestamente av den 23 april 1672. Därav fadern utav obytt uppdrager och efterlåter sin son uti sytningsslön 4 skälsland åker, 1 lass äng Purusari, 2 lass äng Heppåoja, 3 lass Niitysaari, en stuga norr om gården, en stolpebod bakom gården, en röd häst, 3 kor, 3 får, sängkläder så mycket han kommer tillrätta med, varemot sonen sina föräldrar i livstiden ärligen*

försörja och kristeligen till graven komma låta, vilket och fanns att Peder skett och efterkommet var. Ingen av Peders syskon och medarvingar hade något klander däremot gjort.

Isotalo. Per Jönssons hemman som kom att benämnas Isotalo övertogs 1686 av änkan Anna varefter svärsonen Henrik Henriksson tog över. Henrik följs 1696 av änka Margareta varefter sonen Johan Henriksson Särkinärä 1698 blir husbonde. Vid häradstinget i juli 1702 besvärade sig Mickel över att Johan Hindersson skall ha tagit några ängar ifrån det hemman - Antti - som han 1696 upptagit sedan det kommit i vanbruk och ödesmål. Holm menade att det fanns mycket mer ängar under Johan Henrikssons hemman trots att Isotalo och Antti som tidigare var ett och i lika delar. Mot detta uppvisade Johan Henriksson häradsrättens fastebrev 12 mars 1676 på de ägor som den tiden fanns under hans hemman enligt vilka han också vid roteringen blivit taxerad till soldat högre än Mickel Holm. Ängarna fick behållas under Isotalo.

Antti. Jöns Jönsson upptas i mantalslängden 1695 med hustru och dotter när han skrivs ut som soldat för roten Ström. Året därpå upptas hustru Karin med en dotter och i mantalslängden 1698 upptas Karin Erikdotter knekthustru med piga på hemmanet. Det är oklart vad som hänt med Jöns Jönsson men Karin Erikdotter tvingas på grund av skulder överlämna hemmanet till handelsmannen Mickel Holm i Torneå. Vid häradstinget i Nedertorneå den 26 juli 1700 uppbjöd Johan Johansson från Niemis Jöns Jönssons vanbrukade hemman som handelsman Mickel Holm honom bebrevat för sin däri havande skuldfordran. Köpebrevet undertecknat av borgaren i Torneå stad Mickel Holm visar att han av fri vilja och med sina anhörigas samtycke sålt och upplåtit Jöns Jönssons hemman av $\frac{1}{4}$ mantal till Johan Johansson från Niemis för 130 daler.

Berg. Per Larssons ödehemman övertogs 1699 av borgaren Holm för de fordringar han hade i gården. Efter Holms död 1703 övergick hemmanet till svärsonen Torfast Ananiesson Böriell som 1705 sålde det för 180 daler till Nils Thomasson i Laivaniemi. När Nils Thomasson den 4 mars 1705 lät första gången uppbjuda det skattehemman i Övre Raumo han köpt av Torfast Börier inkom Lars Persson i Särkinärä med klander och ville inbörda sin fars hemman, varpå rätten svarades att han först bör skaffa så mycket pengar som hemmanet står skyldig för förrän hans klander kan gälla, sedan skall honom vederfaras vad lag förmår. Någon vidare aktion från Lars Persson skedde inte och Nils Thomasson står som innehavare fram till 1715 varefter hemmanet är öde till 1727 då trumslagaren Zackris Jöransson Berg tar över. Efter honom kom gården att benämnas Berg.

X Törmä som vid karteringen 1681 är öde och tillhör Hustru Elisabet kan möjligen sökas tillbaka till det hemman om $\frac{1}{6}$ mantal som i början av 1600-talet innehas av Hans Olsson som synes komma från Kuusaari. Han upptas sista gången i jordeboken 1612. Änkan Walborg upptas därefter i Särkinärä där hon 1620 benämns huskona och 1621 uppges ha dött. Möjligen var det hon som namngett den Walburinsaari äng som Elias Håkansson 1683 sålt till Erik Drucken.

Änka Elin som 1637 skattar för ett hemman om $\frac{1}{6}$ mantal uppges vara inhysesperson 1640 då hon i boskapslängden samma år efterträtts av knektänkan Aili som 1643 har tre barn och 2 kor. Fattiglängden 1647 anger *Hustru Aili knektänka. Mannen död på tåg 4 små barn.* Hon benämns 1652 Aili Kärki och har i början av 1650-talet en son som följer henne på hemmanet om $\frac{1}{8}$ mantal och benämns Hans Henriksson Kerkki. Ailis make var möjligen landsknekten Henrik Hansson som tas upp i Övre Raumo 1626. Boskapslängden 1627 upptar Henrik knekt i Särkinärä och han figurerar i tiondelängderna till och med 1635.

Hustru *Aili Särkinärä* ger 1648 $\frac{1}{2}$ skäl i tionde och upptas 1651 med 2 döttrar varefter Hans Henriksson Kärki med hustru upptas till och med 1656. Hans Kerkkis hustru upptas 1660 men från

1663 redovisas hemmanet av Hustru Elisabet. Hon var möjligen Olof Håkanssons sonhustru Elisabet som 1645 tog över Lembeä där hon synes ha funnits kvar sedan gården övertogs av Jöns Henriksson Piesa, men 1663-1679 redovisar hon hemmanet i Särkinärä där det 1679 står $\frac{1}{6}$ mantal *Hustru Elisabet ingen folkhjälp på hemmanet alldeles öde*. Hemmanet är öde fram till 1684 då det upptas på ödesfrihet av Håkan Persson som synes komma från Antman. Tiondelängden 1685 anger för Håkan Persson 1 skäl och 1 kappe. Hemmanet har 1694 övergått till Mickel Håkansson Mört som 1689 antagits som knekt. Han uppges ha stupat 1706 i Fraustadt. Hustrun Karin finns 1707 med en dotter och två söner på hemmanet.

Y Tärppä på västra sidan strax norr om Särkinärä kan möjligen söka sina anor tillbaka till det nybygge Nils Thomasson upptar 1596. Av längderna synes det ligga i Särkinärä där han enligt hjälpskattelängden 1599 har 3 kor. Vid häradstinget den 18 oktober 1605 anges att *Nils Thomasson i Raumo har lägrat en kona Dordi benämnd och räcker han henne hand för rätta, att vilja taga henne till äkta*. Han redovisas i anslutning till Per Jönsson Drucken och uppges 1609 vara spetälsk men har 1613 försvunnit ur längden då Staffan Nilsson tillkommer och redovisar tiondet från ett hemman om $\frac{1}{6}$ mantal. Han har i tiondelängden 1615 ersatts av änkan Dordi som i tiondelängden 1617 inte längre lämnar något tionde och Staffans hemman uppges då vara öde sedan han gått ut som knekt. Möjligen upptogs hemmanet av Per Jönsson som enligt Älvsborgs lösen *terminerna 1-4 haver tillförende tjänt och upptagit öde hemman 5-6*. Han skattar 1618 för $\frac{1}{6}$ mantal och finns i längden till 1623 varefter hemmanet försvinner ur längden.

Tärppä innehas vid karteringen 1681 av Gabriel Thomassons änka Elin. Lantmätaren uppgift att det skattar $\frac{1}{6}$ mantal är felaktig då Gabriel Thomasson nybygge som upptogs 1671 enligt jordeböckerna bara omfattar $\frac{1}{16}$ mantal. Gabriel med hustru finns från 1663 i anslutning till Hustru Lisbeta på det blivande Törmä. Gabriel antogs som knekt 1677 och ingick i Hans Simonsson Sturks tropp i Skåne där han dog i januari 1679. Hemmanet uppges 1678 vara öde och Gabriels hustru är kvar med två små barn och har bara en ko. Änkan Elin följs 1690 av sonen Thomas Gabrielsson. Gården blir öde 1698, men återupptas 1700 av Olof Olsson Tärppä som ger den sitt namn. Möjligen hade Gabriel Thomassons änka anknytning till hemmanet Berg då Håkan Perssons son Eskil Håkansson 1686 krävde att ägor som brukades av hustru Elin skulle återföras till Berg.

Q Viuhkola på östra sidan om *Lappin Kändä* vid Keropudas innehas vid karteringen av Olof Olsson Druckens sonsöner Mickel och Jacob Olsson. Norr om gårdsgärdet finns två mindre åkerstycken betecknad q varav ett av dem längst i norr vid Pistokoski. Lars Mickelsson har övertagit husbondskapet 1681 medan brodern Mickel Mickelsson var knekt 1678-1683 och som knek verkade också Henrik Jacobsson 1677-1690.

Även om Mickel och Jacob Olssons vid karteringen står som ägare var det Lars Mickelsson som stod för hemmanet som på 1680-talet kom på obestånd. Lån av rådmannen Nils Andersson och skatterestantier pressade ägarna. Vid häradstinget den 23 mars 1686 visade Nils Andersson fordringar av den 1 juli 1685 och 23 mars 1686 av Mickel Olsson på 179: 30 $\frac{1}{2}$ och av Jacob Olsson på 173:30 $\frac{1}{2}$ daler kopparmynt. Vidare hade gamla länsmanen Nils Langinen krav på 168 daler kopparmynt i rästpennningar vilket totalt gav 521: 29 daler kopparmynt. Länsman Sigfrid Jöransson, med sockenskrivaren och tolvman Nils Eriksson i Björköen beordrades därför att inventera hemmanets lösa och fasta egendom och värdera om den skulle räcka till gäldens avbetalning.

Vid häradstinget den 10 mars 1687 visade rådmannen Nils Andersson att hans fordran i hemmanet uppgick till 353 daler 29 öre kopparmynt vilken summa debitorerna inte kunde betala. Rådmannen anhöll därför om att få överta halva hemmanet. Länsman Sigfrid Jöransson, tolvman Nils Olsson i

Nedre Raumo och sockenskrivaren ombads därför att i tillkommande vår, *uppropa, värdera och dela halva hemmanet, så i bättre som värre, rådman Nils Andersson emot utlagornas samt annan sockens inbörders utgifters proportionale erläggande, eller och efter sitt nu gjorda löfte, förskaffa en särdeles åboende där uppå, som sådant nöjaktligen presteras gitter.*

Nils Andersson fick vid häradsrätten den 19 april 1689 rätt att överta hemmanets halva bestånd om $\frac{1}{4}$ mantal. En uppgörelse synes ha gjorts så att Lars Jacobsson behöll ena halvan av hemmanet medan Nils Anderssons hemmansdel kom att brukas av Mickel Mickelsson. Lars Mickelsson frånträdde därefter Kääntönen och sin andel i Viuhkola och flyttade till Kiärsbäck där han med förgångsvillkor övertog hemmanet Aava. Mickel Mickelsson som förvaltade Anderssons hemman efterträddes 1690 av änkan Karin som satt kvar till 1699 varefter det uppges innehåsa av rådman Nils Andersson i staden. Rådmannens änka Anna Grape står 1702 står som innehavare av hemmanet och lät uppbjuda det första gången 1703 och döms vid häradstinget den 26 juli 1705 berättigad att behålla hemmanet med alla dess ägor. Hemmanet kom 1706 att övertas av Nils Olsson.

R Kääntönen om $\frac{1}{6}$ mantal som legat öde i tolv år 1678 upptogs 1680 på 6 års frihet av Lars Mickelsson från Viuhkola. Efter Viuhkolas skuldproblem lämnade Lars Mickelsson Viuhkola och Kääntönen. Jöns Jönsson Druckens son Erik övertog 1688 kronohemmanet Kääntönen - *Köntis* - och börjar återinlösa pantsatta ägor. Rättstvister visar att Jöns Jönsson Drucken på 1500-talet innehaft ett laxfiske vid *Laitakari letto* som möjligen avsåg Druckinsaari vid Salmisudden. Sonen Jöns Jönsson uppgavs ha behållit detta laxfiske då han flyttade till Vuono i början av 1600-talet. Olof Jönsson Lampinens söner Jonas, Samuel och Anders uppgav att de av sin far hört hur fisket överförts till Heiskala men egentligen hörde det till Kääntönen. Fisket återfördes därför 1706 efter en rättstvist till Kääntönen där det ursprungligen ingått.

O och P Drucken innehåsa vid karteringen av bröderna Erik och Jöns Jönsson Drucken. Hemmanet som var ett av de äldsta i Raumo synes ingått i Olof Persson Druckens stamhemman för att i slutet av 1500-talet övergå till Erik Jönsson Drucken. Sönerna Lars och Jöns delar hemmanet 1628 och efter Lars död kommer Jöns Eriksson 1640 att inneha hemmanet om 1 mantal.

Jöns Eriksson är 60 år när han upptas i roteringslängden 1638 med sonen Abraham som då är 16 år. Sonen Erik tillkommer i längden 1640 och Jöns 1642. Abraham som synes ha varit kvar på hemmanet till och med 1646 är därefter borta. 1650 uppges Jöns Eriksson ha tarmlopp - bräck - och hustrun vara gammal. Sönerna Erik och Jöns är då båda gifta och Erik Jönsson Drucken står som husbonde för hemmanet om 1 mantal han deläger med brodern.

Erik Jönsson avlade den 8 december 1670 sin tolvmansed och efterträdde Eskil Carlsson i nämnden. Mantalslängden upptar Erik Jönsson som husbonde på Druckila där man tycks leva i en storfamilj. Erik Jönsson hade sonen Jöns samt dottern Anna gift med Bertil Andersson som kom från Pajala och dottern Margareta som efter giftermål med Per Andersson flyttat till Andrucken. På gården fanns också Abraham Jönssons son Jöns Abrahamsson som 1664 gick ut som knekt. Av rullorna framgår att han deltog som piquenerar i fälttågen till Jämtland och Skåne och en tid vistades i Stralsund. Han avgick som knekt sommaren 1694 då han uppgavs vara gammal och oförmögen efter att ha tjänat i 32 år. Han fick avsked och underhåll från Vadstena Krigsmanshus eftersom han inte hade något hemman att bruka. Han kvitterade sista gången sitt underhåll på sex daler 24 öre silfvermynt i Torneå den 19 mars 1699.

Under åren drabbades Drucki av missväxt och nödslakt men var ändå ett av de största hemmanen i byn. Oåret 1675, då ingen i Övre Raumo kunde skörda någon spannmål, förlorade Erik Drucken 2

hästar, 8 kor och 1 kviga. Vid häradstinget den 28-29 februari 1688 inlade Bertil Andersson en skrift av sin svärfader Erik Jönsson Drucki utgiven den 23 mars 1686. Svärfadern anger sig på grund av hög ålder, vanförhet och sjuklig lägenhets skull icke förmå hålla vid makt sitt hemman om ½ mantal, utan blivit förorsakad begiva sig under sytning och skötsel hos sin måg. På hans hedersdag har han lovat honom en sons del av sitt hemman, var till hans hustru samt deras enda son, den åtta år varit gift, men inga barn avlat, så och de andra arvingar, enhälleligen har samtyckt. Häradsrätten ombeds därför stadfästa det som själva skriften utvisar. Eftersom svärfaderns testamentsförordning uppbjöds utan klander av de andra arvingarna erkändes Bertil berättigad att behålla egendomen, för sig sin hustru och sina barn efter svärfaderns död. Jöns Eriksson står dock som husbonde från 1686 till 1697 då Bertil Andersson tar över gården där han finns med hustru och två döttrar. Vid tinget 1697 anklagade Erik Jönsson Druckens sin andre måg Per Andersson för att förliden januari månad jämmerligen illa handlat och i ansiktet bränt sin hustru Margareta och sedan stött ut henne på den allmänna vägen. Hon hade sedan tagits om hand av fadern men nyligen avlidit. En omfattande utredning av händelsen gjordes vilken refereras i avsnittet om Andrucken.

Det var inte bara problem med barnen som drabbade Erik Druckens. Vid häradstinget 1698 inlade handelsmannen Erik Henriksson i Torneå en obligation utgiven av Erik Jönsson Drucki på 518 daler och 1 ½ öre. Jöns Eriksson Druckens utfäste sig i faderns ställe att efter hand och så mycket han förmår återbetala skulden. Om så inte sker har Henriksson rätt att söka exekution i hemmanet. Då synes Bertil redan ha avlidit eftersom hemmanet i mantalslängden redovisas av Hustru Anna som 1700 gifte sig med Johan Matsson som lät uppbjuda hemmanet som hans svärfar Erik Jönsson Drucki honom i sytningsslön bebrevat den 2 mars 1700. Anna var åter änka 1710 och dottern Anna Bertilsdotter tog därefter över. Hon var gift med Johan Johansson som blev ny husbonde. Dottern Brita Bertilsdotter gifte sig med Nils Johansson Piesa i Liakka. I samband med ryssarnas härjningar i socknen under slutet av 1710-talet nedbrändes gården och hemmanet var öde i början av 1720-talet.

Jöns Jönsson Druckens som innehade hälften av Druckens stamhemman antogs den 23 mars 1686 som tolvman i sin broders ställe, *som demiteras för sin ålder och andra olägenheters skull*. På gården fanns en stor brödraskara: Olof, Jöns, Erik, Samuel och Mickel. Äldste sonen Olof antogs den 6 mars 1693 *som tolvman i sin faders Jöns Jönsson Druckens ställe, som genom döden är avgången*. Olof blev samtidigt husbonde medan bröderna sökte sig till andra gårdar. Olof Jönsson Druckens fick dottern Karin som 1701 synes ha gift sig och en måg finns på gården till och med 1711. På grund av ålder synes Olof Druckens ersättas i mantalslängden 1711 av Hustru Elin som året därpå upptas med en dotter som synes vara Karin som från 1715 redovisar hemmanet.

Olof Jönsson Druckens är nämndeman till och med 1714. Inget ting kunde dock hållas våren 1715 *för den grymme fienden ryssen och de barbariska kosacker som tre gånger infallit* och pinat och dräpt folk, spolierat och skövlut hus vilket fått folk att lämna sina gårdar öde. Olof Druckens saknas därefter bland nämndemännen och enligt restlängden skall fienden ha dräpt bonden på Druckila som synes ha varit Karin Olofsdotters man. I mars 1719 begravs Olof Jönsson Druckens. Hustru Karins hemman är öde 1719-1723 och uppges ha hemfallit kronan för fiendens spolierande och husens uppbrännande. Karins syster Ella Olofsdotter gifter sig 1721 med Johan Johansson Ström på Antti.

Hustru Karin återupptog hemmanet på 1720-talet och finns där med sonen Erik Eriksson Druckens som när han avlider 1766 uppges vara 62 år gammal och son till Erik Eriksson och Karin Olofsdotter. Han har då följts av sonen Nils Eriksson Druckens som synes vara född 1735.

Jöns Jönsson Druckis söner som lämnade hemgården var: Erik som 1688 blev husbonde på Käöntönen; Jöns som 1688 tog över Kuusaari där han varit måg; Samuel som 1695 övertog Juntikka i Övre Vojakkala som han den 25 april 1695 köpt av borgaren Nils Jönsson Beck för 700 daler; Mickel som 1699 gått in med sytningsrätt i Pelttari i Nedre Vojakkala men lämnade det 1700 och övertog Jöns Carlssons hemman Esko i Övre Raumo.

N Andrucken som anlagts av Anders Olofsson Drucken övertas 1629 av dottern änkan Margareta. På hemmanet om $\frac{1}{4}$ mantal med 1 tunna i utsädet finns 1635 1 häst, 1 tjur och 7 kor. Margareta synes 1636 ha ingått ett nytt gifte med *Clemet Läppainen*, men 1639 står hon åter som husbonde och finns på gården med en dotter. Hon uppges 1642 vara utfattig och har inte förmått så sin åker. Året därpå uppges hon ha legat sjuk ett år och ha en stor gäld. Hon saknas i mantalslängden 1642-1650, men i tiondelängden 1647 anges Hustru Margareta vara knektänka och benämns därefter *Margareta Läpia* och *Margareta Leppa*. Ingeborg Persdotter upptas 1650 för hemmanet som fått mantalet sänkt till $\frac{1}{8}$. Hon uppges vara utgammal och fattig. Tiondelängderna och röklängderna upptar fortsatt Margaretas hemman men kvarntullängden visar att Ingeborg Persdotter finns där med en legopiga och 1653 upptas för Hustru Margareta en dotter som synes vara Ingeborg. I röklängden 1656 står Anders Persson för hemmanet där han året därpå finns med hustru.

Anders Persson, som kommer från Torneå, var son till Peder Andersson som 1623 arrenderade räntorna för Torneå och Kalix socknar för en årlig summa av 1127 daler. Avtalet förlängdes 1625 med fyra år varefter Peder Andersson och Clemet Öndasson i Torneå arrendet Luleå, Torneå och Kemi lappmarker under tre år. Peder Andersson var samtidigt från 1630 befallningsman i Västerbottens norra prosteri. Tullängderna för Stockholm visar att han bedrev en omfattande handel med skinn, hudar och fisk. Han var borgmästare i Torneå 1640-1641 varefter han åter blev befallningsman men 1643 tvingas avgå på grund av skatterestantier vilka uppgick till 2785 daler. Trots försök att återbetala skulden dör han utblottad 1651. Änkan Karin redovisas på gården i Torneå med en son från 1653 men har 1656 flyttat med sonen till Övre Raumo. Änkan Karin i Övre Raumo krävdes på tinget den 7 december 1659 på en skuld maken haft till Jacob Westfalen i Stockholm. Hennes man sägs ha varit skyldig några tusen daler när han dog varför all hans egendom tagits i mät. Då Karin inte hade fått något efter maken avskrevs fordran.

Anders Pedersson som vuxit upp i en mycket välmående borgarfamilj kom att leva i armod på gården om $\frac{1}{4}$ mantal. Han gick som soldat för hemmanet 1668-1671 men är på 1670-talet fjärdingsman i socknen. Vid tinget i november 1679 beklagade han sig över att obetänksamma människor gett honom det vederstyggliga öknamnet *vasikanrato*. Han visste inte vem som var upphovsman till namnet som kommit i var mans rop och rykte. En sträng förmaning gavs vid tinget till dem som liknat en kristen levande människa vid ett dött as vilket tillnamn som *politie prejudicerar hans kristliga namn och ärliga rykte eftersom han är av förnämliga föräldrar*. Om någon i framtiden skulle understå sig att använda öknamnet skulle böter på 40 mark silvermynt utmätas.

Förskoningslängden 1680 uppger: *Anders Pedersson är en oduglig kasserad soldat, hustrun en gammal kärring, som lidit stor olycka på sin boskap och är mycket fattig*. Änkan Ingrid Persdotter redovisar från 1681 gården i Övre Raumo där hon finns med sonen Per, med efternamnet Bergman, och döttrarna Margareta, Malin och Annika. Per antas som knekt för hemmanet 1677 och tillstår vid häradstinget den 23 mars 1686 att han belägrat pigan Anna Christoffersdotter ifrån Kiersbäck. De hade avlat barn tillhoppa som Anna påstod ha skett under äktenskapslöfte. De fick vardera böta 40 mark och undergå kyrkoplikt. Anna anklagades emellertid vid samma ting för att ha spritt ut rykten att hon haft lägersmål med kaplanen Mårten Kiempe och regementspastorn Nils Törner vilka båda dock nekade. Hon dömdes därför till 80 mark i böter men eftersom hon inte hade några pengar *fick hon slita ryggen*.

Per Andersson upptas i mantalslängden 1690 som husbonde och finns på hemmanet med hustru, mor och systrar vilket antyder att han gift sig med Anna Christoffersdotter. Han är änkling 1692 men har 1694 ingått nytt gifte med Margareta Eriksdotter Drucken som 1697 står för hemmanet där hon finns med Pers mor och systrar. Äktenskapet som inte är harmoniskt leder till att Margareta Eriksdotter avlider efter att ha blivit illa behandlad av Per och systrarna. Dödsfallet leder till en omfattande rättsprocess som dras upp vid häradstinget den 31 mars 1697. Tingsprotokollet lyder som följer:

Erik Jönsson Drucki i Övre Raumo, en man sina 80 år gammal, tillika med mågen Bertil Andersson, förekom sig svåreligen besvärande utöver sin måg soldaten Per Andersson Bergman, att han sist i januari månad, sin hustru, som var hans Erik Druckis dotter, illa medfarit, i ansiktet bränt och henne slagit blå jämväl illa behandlat, det han och ofta tillförenne gjort, och stötte henne sedan ut på allmänna vägen, och där hon sedan inte hade blivit intagen hos fadern där hon varit från den dagen hon av sin man blev slagen blev, legat i stort elände, och nu i dessa dagar avlidit. Erik Jönsson anhöll därför att Per Andersson skulle plikta, som den som varit en stor orsak till hennes död. Vidare angav Erik Druckis måg Bertil Andersson att när hans svägerska blivit utdriven och utkörd ifrån sin mans hus och hem hade hon gått till Jöns Jönsson Kuusaari och där lagt sig vilket svärfadren fått förnimma när han fick bud om det varför han låtit köra dit att hämta henne. Då han kom dit hade hon varit så eländig att hon nästan inte kunnat röra varken händer eller fötter, och mycket lite kunnat tala i två dygn sedan hon kom hem till fadern. Då hon äntligen kom till sig lite började hon berätta att hon var så illa sjuk och svag av det hennes man slagit och illa behandlat henne, såsom och att hon vore bränd i ansiktet där hon hade ett sår stort som en 3-öres slant.

Bertil Andersson berättade vidare att de med sockenskrivaren Per Kurki, som då var där men som nu rest till Stockholm och inte kunde vittna, sett och synt hur hon varit blå på axlarna och på armen och bränd i ansiktet. Hon hade legat till sängs sedan hon fördes till sin faders hus till dess hon nu den 28 mars genom döden avled. Erik Drucki och mågen Bertil Andersson frågades vad hon talat om och berättade medan hon låg hos dem sjuk och eländig? De svarade att hon ofta klagade över att det elaka partiet, hennes man och hans systrar, slagit och illa handlat mot henne, samt att hon medan hon var hos sin man varit av hunger så utmattad, att hon inte förmådde gå emellan gårdarna i byn.

Därpå framropades Jöns Jönsson i Kuusaari som är Erik Jönsson Druckis brorsbarn, och dess hustru Anna Olofsdotter, hos vilka Per Bergmans hustru först inkommit, när hon blev utdriven av sin man. Jöns Jönsson gav först följande berättelse dock utan någon eds erläggande, för den närskylda frändskap skull: att Per Bergmans hustru, Margareta Eriksdotter, kommit till honom några dagar förr, om en lugerdag, bärandes sitt barn med sig på armen och satt där en stund, då han bett henne åter gå hem till sin man, vilket hon gjorde. Torsdagen efter kommer hon återigen, varandes hon då mycket krassligare och svag, som han först såg igenom pörfönstret, att hon inte kunde gå mer än som ett litet stycke om sänder, eller fot om fot som man kallar, och detta varit uti elakt kallt väder.

När hon kom in, har hon haft mycket ynklig och slarviga kläder, och skorna hade inte kunnat hålla sig fast på fötterna. De frågat henne vad hon då ville eller hade att göra eftersom hon så nyligen varit hos dem. Hon hade då svarat: jag blir utkörd och bortdriven av min man, och inte vill heller min svåger Bertil ta emot mig, gud vet vart jag skall gå. Hon berättade hennes man slagit henne och drivit henne ut, och hans systrar stuckit henne med eld i ansiktet, vilket sår han bekänner sig sett, och att hon haft blånad på sin arm. En stund därefter om aftonen kom hennes man Per dit, och talade med sin hustru, sägandes är du här nu, ville sen ha hustrun och barnet med sig hem, men hon ville ingalunda, inte heller lät hon honom barnet ta barnet. Jöns gav inte mera akt på vad de talat om, eftersom han då hade sitt arbete för sig. Frågades Jöns Kuusaari vad de sade? Svarade, att de talade sitt förra tal och att han intet hörde efter, min hustru vet bättre än jag, ty hon talade med henne.

Jöns Jönssons hustru Anna Olofsdotter inkallades sedan och gjorde följande relation, som allt med dess man överensstämde, att när Margareta kom in i pörtet, gick hon fram och värmdes sig. Hon frågade, vart Margareta skulle nu ta vägen? Därpå hon svarat: jag måste nu gå som andra fattiga tiggare, eftersom min svåger Bertil och hans hustru inte vilja ta emot mig, och min man vill gå på mig med yxskaftet och kör ut mig. Sedan berättat att mannens syster Malin bränt henne i ansiktet. Hon bekände att Malin var den allra värsta emot henne och

mycket ont kommit tillväga. Frågade hustru Anna hur Margareta blivit bränd? Sade att hon hade en skråma eller fläck på kindbenet, vid pass så stor som en 3-öres slant. Om kvällen förrän de gick till sängs har hustru Anna i Kuusaari bjudit hennes svägerska fisk och bröd, men Margareta mottog inte maten utan hade sagt, gud nåde mig det svider så i hjärtat att jag inte kan äta, utan då endast druckit lite mjölk, begynnandes sedan tala och tycka illa vara att hon inte skulle få prästen till sig.

När Margareta lagt sig började hennes barn en stund därefter gråta, då de skulle väcka modern, att syta och ge sitt barn bröstet kunde de omöjligen väcka henne trots att de omruskat henne. Då hade Anna och hennes man gått till sängs, menandes hon skulle redan vara död, men sågo likväl att hon andades, varför de drog hennes gångkläder av henne; Sedan midnattstid begynte hon lite kvida och låta, men talade aldrig mer något ord varken då eller så länge hon var i deras hus. Om morgonen skickade de bud till hennes far Erik Drucki hur det stod till med hans dotter. Då fadern kom dit för att tala med henne fick han inte något tal ur henne, inte heller rörde hon sig. Fadern gick därmed hem och skickade sin dotter hem med hästen. Hustru Anna hjälpte honom att bära Margareta uti släden på en fäll då hon var så eländig att hon inte kunde tala eller röra sig. Mera hade hon inte att berätta.

Soldaten Per Andersson tillfrågades vad han hade att säga om hur han kommit att hantera sin hustru så illa att hantera, så att nu en stor misstanke ges att hans hustru därigenom ljutit döden, helst som hon strax därpå blev så eländig? Svarade: att samma gång som hon gick bort till Jöns Jönsson i Kuusaari, har hans hustru, som nu genom döden är avgången, kommit att träta och låta illa på honom, då han bekänner sig slagit henne två gånger med näven i ryggen, hade haft ett yxskafte i handen, men hade kastade det ifrån sig och aldrig rört henne det ringaste med yxskafte; då han gjort det hade hon börjat sucka och gråta och sagt det hjälper mig nu intet vara här. Per Andersson hade sedan gått till grannen tolvman Olof Drucki, där han dröjde en stund, och därifrån gick han till Jöns Jönsson, och råkade sin hustru där. Honom förhölls, att han måtte ha slagit sin hustru med yxskafte, eftersom hon varit blå på axlarna och armen, därpå han svarar och alldeles nekar sig kunna minnas, om han någonsin rört eller slagit henne med yxskafte, vilket han bekänner sig framtagit och hållit i sin hand när han blev ond och gramse på sin hustru.

Sedan föreställdes Per Anderssons syster Margareta som berättade följande om sin brors och hans hustrus oenighet och slagsmål. Berättandes först att hon inte varit hemma den gången som hennes bror slog sin hustru utan hos en granne i byn; varpå Per Andersson frågades, om hans syster var inne när han slog sin hustru? Vilket han säger sig intet minnas, utan hans mor säger han hade varit inne, som honom varnat och bett vara stilla och intet hålla en sådan olåt. Eftersom modern är gammal och vanför kan hon inte komma till tinget. Frågades Margareta om hon inte vet av själva slagsmålet, och huru därmed förevarit? Svarar sig inget veta därav eller sett att hennes svägerska blev slagen av yxskafte, emedan hon då intet varit hemma, utan näst före, när Margareta kom från sin fader, då hon berättat sig intet fick bli hos fadern, eftersom Bertils barn körde ut henne. Sedan såg hon när Margareta gick till Jöns Jönsson, då hon två gånger var till vägs och vände igen innan hon gick bort. Sedan tillstår Margareta att hon tidigare sett att hennes bror slagit sin hustru med knytnäven, och den sista gången, när hon kom hem ifrån byn, har hennes svägerska gråtit och klagat över att hennes man slagit henne med yxskafte ute på gården, och sedan har de, man och hustru, där inne i pörtet börjat träta om maten. Då säger hon sig sett hur Per slagit sin hustru med näven samt i ansiktet med en pärtsticka, så att hon fick ett sår på kindbenet. Hennes svägerska gick då sin kos till Jöns Jönsson, sägandes, nu är det sista gången jag går bort, aldrig kommer jag hit mera. Frågades, om intet prästen besökt henne förr än hon dödde? Svarades det han gjort, men hon vid Herrens Nattvards anammande ingen bekännelse härom gjort, och aldrig blev härom talt.

Per Anderssons andra syster Annika framropades för att berätta vad hon vet. Hon nekar till att veta något eftersom hon då tjänste i en annan by, sägandes bara det, uppå tillfrågan, att hennes bror och brors hustru varit bägge orsaken till oenigheten, hustrun varit arg i munnen att träta på sin man, och mannen otålig. Dessa systrar befinnes vara mycket tvekaktiga i sitt tal och berättelse, i synnerhet Margareta, så att man ingen säker efterrättelse av henne ernå kunde, så att rätten intet kunde få uti själva sanningen och sammanhanget av saken.

Per Andersson förhölls åter att själv rent ut bekänna sanningen, eftersom system Margareta nu bekänt hur han slagit sin hustru både med yxskafte och knytnäven, såsom och bränt henne med en pärtsticka i ansiktet? Svarade, det hans syster inte minns vad hon säger eller härom vittnar, och att hon det gör av ondska och avund

mot honom. Frågades varför hon skall ha avund till honom? Svarade, därför att han intet vill ge henne allt det hon vill ha. Kunnandes denne Per intet bringas att referera omständigheten hur han sig begått när han slog sin hustru, av vad tillfälle eller huru deras slagsmål sig tillburit.

Den tredje Per Anderssons syster, Malin, som också varit hemma hos sin broder, och intygas varit den värsta, som och en stor orsak är till denna oenighet mellan Per Andersson och hans hustru, och skall härom veta intyga huru deras oväsande och slagsmål varit, håller sig undan, varandes hon tvenne gånger genom fjärdingsmannen efterskickad, men han omöjligen kunnat få henne igen, utan hon sig i byn undanstuckit.

Per Bergman tillfrågades ännu, om han intet vill tillstå sig slagit sin hustru med yxskaftet och bränt henne i ansiktet? Svarade att han aldrig någonsin rört henne med yxskaftet, utan med handen slagit henne i ryggen, nekade också att ha bränt henne i ansiktet, utan skyller det på syster som är frånvarande.

Tolvman Olof Jönsson Drucki, som är nästa granne intill Per Andersson, berättar sig gått till Erik Jönsson Drucki, som är hans farbror, om torsdagen förr än Per Anderssons hustru dog, och han kommit att tala med henne, klagandes hon sig samma gång varit mycket sjuk. De hade också talat om den oenighet som varit mellan henne och mannen; hon hade svarat sig gärna vilja ge sin man efter vad han kan varit elak mot henne, hade hon då intet heller det ringaste klagat på sin man, att hon medelst sin mans henne illa hanterande skulle hava någon sjukdom, utan att hon eljest varit sjuk.

Tolvmännen och flera av allmogen bekände och berättade att Per Bergmans hustru varit mycket sällsam till sinnes, och att hon fullkomligen en tid haft fel i sitt huvud och intet varit vid sitt fulla förstånd, därför kom mannen, som varit ivrig till sinnes, ofta att öva med sin hustru stor olåt och utbrustit till slagsmål, vartill hans systrar mycket hjälpt till och de var stor rot till allt detta.

Berättades också att Per Bergman varit två gånger gift och mycket väl och stilla levat tillhoppa med sin förra hustru, så att då intet det ringaste hördes av något oväsande i det huset; men nu senare gången det dem emellan varit en stor oenighet och olåt, och att mannens systrar därtill varit ett stort upphov och ett elakt parti. Trots att rätten vinnlade sig om att komma till rätta med sammanhanget i detta slagsmål och deras oväsande, kunde man dock inte vidare komma, emedan saken är ej allenast mörk, utan och inga giltiga vittnen som kunna bliva edligen avhörda, så att det ena intet hänger ihop med det andra vad Per Andersson själv bekänner, eller vad hans systrar veta bevittna, utan då tala hit och dit och inte kunde bringas på rätta vägen att bekänna sanningen eller omständligen referera vad begynnelsen varit till detta slagsmål och hur det sig omständligen tilldragit, utan alla föra de tal som ingen kan rätta sig efter, allenast sedan denne Per Anderssons hustru kom till Kuusaari där hon om natten blivit sjuk, vilkas intygan och berättelse någorlunda kommer överens, men ändå prövas vara ogiltiga vittnen för det de i svågerskapet voro, och ingen av dem edeligen sitt vittnesbörd intygade.

Tillfrågades nämnden, vad de om detta mål tycker, och vad omdöme och omröstande de härom fäller? Svarar, att efter sitt förstånd och sakens beskaffenhet, kunna de intet tro Per Andersson vara vållande till sin hustrus död, utan hon eljest av annan tillstötande sjukdom dött, vartill och den stora brist och mangel på föda lär mer än mycket gjort till saken, havandes hon och eljest varit hela denna vinter mycket krasslig och svag av sig, och bägge, såväl Per Andersson, som dess hustru, ja och systrarna som varit hemma, alla haft skuld att sådant oskick och oväsande varit i deras hus.

Sententia

Ehuru väl att denne Per Bergmans hustru haver av sin man fått hugg, jämväl haft blånad på kroppen och sår i ansiktet, likväl och såsom det intet prövas varit något brännsår, och mycket oviss hurudant det varit, emedan hon intet är av vittnen synad, varandes således det mycket osäkert att veta om hon härav död ljutit, eller som man snarare kan tro, att hon av svaghet och bräcklighet, vartill hungersnöden och mycket gjort till saken, eller eljest accidenter av andra tillstötande symptomatit dött; varför i anseende till detta så prövas det denna hustru Margeta snarare dött av sot och ej av mans handvärkan som lag säger 26 kap. dråmålsbalken, och ty kan häradsrätten denne Per Andersson uti ett så mörkt mål intet ställa till något livsstraff; Men såsom han sin hustru såsom ett svagt käril, bort med hövlighet, kärlek och vänlighet hantera samt bemöta, 1 Petr: 3 v. 7 vilken han visste vara bräcklig och krasslig av sig, och såg, som alla veta intyga, hava fel och ty hellre bort överskyta dess

svaghet med sinne och inte med hugg och slag överila, och han således år och dag efter lag bör den vårda, som han slår och sårar, så synes intet mer än rättmätigt, att han med något extra ordinarie straff bliver ansedt, i anledning av 16 kap Såråmbalken 1 varutinnan såsom häradsrätten ej understår sig att arbitrera, så submitteras och underställes i underdånig ödmjukhet, detta häradsrättens slut, under den Kungliga rättens hög- och nådrättvisa dom och resolution.

Vid häradstinget den 31 juli 1702 presenterar Johan Johansson en testamentsskrift daterad den 27 februari 1697 undertecknad av salig Anders Perssons hustru Ingrid Persdotter. I skriften uppger hon sig vara gammal och ålderstigen och inte längre kan förestå hemmanet samt att sonen Per avsagt sig bördsrätten. Hon önskar därför att Johan Johansson med hustrun Anna Larsdotter skall underhålla henne till sina döddagar. Johan Johansson beklagade sig dock över att Per och hans systrar inte lämnat gården utan stannat kvar och förslösat tillgångarna på hemmanet. Malin Andersdotter, som synes ha varit kvar på gården med dottern Anna, synes trots klagomålet fortsatt stannat kvar på hemmanet. Efter ryssarnas härjningar blev hemmanet ödelagt i slutet av 1710-talet. Det kom att återupptas av Malins dotter Anna Christoffersdotter som från 1723 står som innehavare av Antrukki, som efter hennes gifte 1725 med soldaten Erik Eriksson Stenudd från Björköen kom att redovisas av maken.

Anna Christoffersdotter var resultatet av en relation mellan Malin Andersdotter och Christoffer Stierncreutz. Deras förhållande som ledde till barn och kom att behandlas i flera rättsakter. Christoffer kom till Torne socken med brodern fältväbeln Jacob Abraham Stierncreutz som 1687 enrollerades i Västerbottens regemente. De tillhörde den adliga släkten Stierncreutz med anor i Skottland. Farfadern Johan Stierncreutz var stadsmajor i Reval på 1650-talet och fadern majoren Jacob Stierncreutz var gift med Johanna Moritz. Bröderna Jacob och Christoffer inledde båda förhållanden med kvinnor i Raumo vilket fick följder som avhandlades vid häradstinget. Jakob fick den 3 augusti 1691 böta 40 mark silvermynt för lägersmål med Karin Hansdotter i Nedre Raumo. Fältväbelns hustru upptas under prästbolet i Nedertorneå 1693 och den 9 december 1696 uppges Jacob Stierncreutz vara död. Änkan Margreta Sundelia synes ha blivit kvar i socknen och upptas som particular i Övre Raumo 1706 och 1707 under namnet Margareta Uhlstrand för att 1708 benämnas mönsterskrivaren Bångs hustru. Isak Bång återvände aldrig till Raumo utan synes ha stupade vid Poltava. Under makens bortavaro inledde emellertid Margreta en relation med Nils Carlsson Laava och födde 1709 dottern Anna.

Christoffer Stierncreutz anklagades vid vintertinget i Nedertorneå den 27 februari 1695 för lägersmål med Malin Andersdotter i Övre Raumo. Lägersmålet skulle ha skett vid Ersmäss 1694 och Malin hade fött barn för 6 veckor sedan. Båda bötfälldes. Förhållandet med Malin Andersdotter som fortsatte resulterade i ytterligare ett barn som föddes efter Christoffers utmarsch med Torneå kompani i januari 1700 varför Malin vid tinget den 26 juli 1700 anklagades för att för andra gången inlåtit sig i lägersmål med *Soldaten Christian Stierncreutz hwilken nu är frånwarande i Cronones tjänst stadder fölliandes medh Regimentet sista utMarche.*

Inför rätten uppgav sig Malin vara 25 år gammal och en gång tidigare haft lägersmål med Stierncreutz för vilket de pliktat med penningböter. Nu hade beblandelsen resulterat i dottern Anna som föddes våren 1700 under äktenskapslöfte vilket Malin ville bevisa med en ring och en dubbel carolin. I Jöns Jönsson Druckis närvaro hade genomförts en *fullkombligh Trolofningh*. Nämnden och allmogen berättade att soldaten sedermera velat fortfara med vigseln och äkta Malin Andersdotter och fått detta skriftligen godkänt av majoren Lars Björnhufwud varför det blivit för dem en första gång lyst i predikostolen. *Men sedermera hafwer denne soldats slächtinge H:r Capitein Moritz skrifwit ifrån Skielleffteå och förbudit samma wigsel.* Läns- och tolvmän kunde dock intyga att soldaten både före och under sin avmarsch med regementet utfäst sig att vilja äkta Malin. Rätten beslutade att då soldaten nu var frånvarande kunde saken inte avgöras förrän *samma soldat kan komma i landet igen, att han får henne efter sin begiäran och starka löften till ächta taga och behålla.*

Vid häradstinget i Nedertorneå den 1 mars 1704 behandlades åter Malin Andersdotters förhållande med Christoffer Stierncreutz. Malin berättade inledningsvis att hon fött en flicka som fortfarande levde och att Stierncreutz var barnets far och att det skett under äktenskapslöfte med trolovning och att det dessutom hade lysts för dem i kyrkan vid ett tillfälle varför rätten såg henne som Stierncreutz äkta hustru. Vittnet Jöns Drucki berättade att han sedan han gått och lagt sig blev kallad av Christoffer Stierncreutz att bevittna trolovningen mellan de två. Några kvinnor och Stierncreutz svägerska Margareta Sundelia skall också ha varit närvarande då de den gången druckit ett stop brännvin *till ett Trolofnings öhl*. Rätten frågade *hwad slächt eller familie denne Mahlin Andersdotter hade* och fick till svar av nämnden med flera att hon var född av ärliga föräldrar, hennes farfar Per Andersson hade varit borgmästare i Torneå stad och kronofogde. Hennes fader Anders Persson *war en ärlig bofast man och bonde*. Malin uppgevns vidare ha förhållit sig *wackert och ährligt* sedan *detta ächtenskap slutit war*.

Därefter upplästes för rätten *det Krigsförhöör som i denna saak 1703 den 17 October hållit är i Campementet widh Thorn*. Korporalen Stierncreutz nekade till att han skulle ha förlovat sig med Malin och att han gett henne några gåvor och han ville inte heller äkta henne. Dock visade alla vittnesmål och inte minst lysningen i kyrkan, att rätten inte kunde bedöma detta som ett lönskaläge utan som ett fullkomligt äktenskap som borde bekräftas med kyrkans band och cermonier. Ärendet överlämnades till domkapitlet för vidare handläggning i enlighet med kyrkorätten.

Christoffer Fredrik Stierncreutz som utmarscherat med Torneå kompani avancerade i april 1703 till korporal under sin frände kapten Henrik Anton Moritz och Skellefteå kompani. Han blev sergeant vid Torneå kompani 1705 och försvann under det ryska fälttåget. Christoffer Stierncreutz dotter Anna kom på 1720-talet att överta Antrukki där hon finns med maken Erik Eriksson Stenudd från 1725.

M Faarinen

Hemmanet innehades från 1582 av Per Olofsson Lydics. Gården skattade 1599 för ½ mantal och där fanns 1 häst, 1 tjur, 7 kor och 2 får. Av en rättsakt från tinget i Torne socken den 31 juli 1602 antyds att Per Lydichs drivit handel på Stockholm. *Peder Lydichs* i Ramo blev då dömd för rätten: *att han skulle betala Nils Paian i Pello med sin vederlagsman 20 skeppund gäddor som de sände med förbenämnde Peder till Stockholm anno 1600 att köpa åt dem deras nödtorft för, och haver nu i 2 år haft samma gäddor borta dock han föregav att han sänt några tunnor säd på det skepp Oluff Olsson lappfogden blev borta med som de skulle bekomma, och själv var han på ett annat skepp med sitt gods som behållet blev, och kunde icke göra sin råd att deras gods var på det skepp som borta blev*. Räkenskaperna för Torne Lappmark 1601 anger att *Oleff Olsson drunknade i höst anno 1601 på vägen ifrån Stockholm*. Den nye fogden Jöns Olsson från Niemis angav att kronans gods *blev borta på sjöbottnen, med mera som var med på skutan, såsom också flera skutor /: det gud bättre ./ samma resa förgingo, och borta blev, efter det var en förfärlig och skräckelig storm*.

Per Olofsson skrivs i längden dels *Per Lydiksson*, dels *Per Lydich*. Han är änkring 1610 och hemmanets mantal har då sänkts till $\frac{1}{3}$, men han är åter gift 1613. Vid redovisningen till Älvsborgs lösen uppges han vara en fattig man men trots detta uppges i rannsakningslängden 1620: *Per Lydiksson i Raumo $\frac{1}{3}$ mantal oförmögen och likväl haver hulpit i alla partzeler Anders Drucken i samma by vilken eljest gör $\frac{1}{2}$ mantal*. På grund av köld och överflöd var Per Lydiksson fattig 1633 varför skatten sänktes till $\frac{1}{4}$ mantal. Jordeboken 1637 upptar Henrik Persson efter Per Lydicsson. Henrik finns 1640 på gården med hustru och dotter och benämns i mantalslängden Henrik Persson *Faris*. Henrik Persson i Övre Raumo finns 1639 i Påvel Lous kompani och befinner sig 1641 i Wolgast. Vid mönstringen den 26 april 1644 är Henrik Persson skriven som absent och rullan över kvarvarande soldater i Arvid Forbus regemente uppger att Henrik Persson har rymt. Tiondelängden 1646 upptar Henrik Perssons änka och 1647 skrivs *Henrik Fahrin rymt hustrun sitter på hemmanet utfattig*. Tiondelängden 1648 upptar *Henrik Lydics hustru* som 1651 följs av Peder Hendriksson.

Peder Hendriksson Faris var möjligen identisk med sin namne som 1636-1640 fanns på Druckila. Lars Eriksson Drucki som avlidit 1634 följs året därpå av Hustru Elin som redovisar gårdens $\frac{1}{2}$ mantal och

1 häst, 6 kor, 1 kviga och 3 får. Kvarntullängden 1636 upptar dock Peder Henriksson med hustru vid Hustru Elin som är inhysing. 1637 skattar Per Henriksson för hemmanets $\frac{1}{2}$ mantal, 1 häst, 6 kor, 1 kviga och 3 får medan Hustru Elin skattar för $\frac{1}{6}$ mantal, 4 kor, 2 kvigor och 1 får. Jöns Eriksson Drucki har 1641 övertagit hela Druckila som då skattar 1 mantal medan Peder Henriksson försvunnit ur längden och Hustru Elin/Aili skattar för $\frac{1}{8}$ mantal.

Peder Henriksson i Övre Raumo, som i september 1642 återfinns i Peder Sunessons kompani i Stralsund, finns kvar i Pommern ännu 1650 varefter han tycks återvända till Övre Raumo och 1651 efterträder *Lyders hustru* i röklängden och jordeboken på Faarinen. Hans faster benämns 1664 *Farisen Ella*, som kunde vara den ovan nämnda Elin/Aili som försökt överföra delar av Druckila på brorsonen. Peder Henriksson på Faarinen upptas 1657 med hustru men 1660 upptas bara två döttrar. Peder var åter vara gift 1663 då han deltagit i stölder av koppar i Torneå vilket kom att avhandlas på rådstugan i Torneå våren 1664.

Mommornas faktor Johan Nilsson Arfman angav på rådstugan i Torneå den 26 mars 1664 att en ryss vid namn Mickel Låfsa hade nämnt att koppar som för några år sedan stals ur bruksförvaltarens bod blivit erbjuden till honom. Arfman som angav att en båtsman och två bönder nu skulle ha samma koppar återopade sig på att Hans Grape, Olof Swart och Jacob Nilsson hört ryssen ange detta. Mickel Låfska angav därefter för rätten att när han var hos Hans Grape hade det talats om överflödiga tjuvar i Torneå marker och om koppar som blivit stulen för några år sedan. Ryssen hade då sagt att de som stulit ingalunda kom från Ryssland eller Stockholm utan måste finnas häromkring. Han berättade att när han för något år sedan kom till Peder Henriksson i Raumo och lejde en hästskjuts till Kemi hade Peder sagt att han vet en man som har en stor hop kopparplåtar att sälja. Mickel sade sig inte velat beblanda sig med plåtarna, men hade dock köpt en kopparkittel av Peder.

Den 28 mars 1664 ställdes Peder Henriksson Farisen i Raumo för rätta och frågades om vad han sagt till ryssen om koppar. Kopparkitteln som han sålt påstod han sig ha fått i sin hustrus arv men om plåtarna visste han inte något. Peder Henriksson sattes därefter i stadens fängelse. Den 2 april framkallades Jacob Hansson, Peder Henrikssons granne i Raumo, och utfrågades om kopparstölden men nekade till den varför han sattes in i fängelset. Peder Henriksson ställdes samtidigt åter för rätten och medgav då att han stulit kopparkitteln av Isak Eriksson i Torneå, men plåtarna påstod han sig fortfarande inte veta något om varför han åter sattes in i fängelset. Den 18 april framkallades för rätten Farisen Ella i Raumo och frågades om hon hade vetskap om brorsonens tjuveri. När hon utfrågades om kitteln påstod hon sig först inte veta något om den, men senare medgav hon sig ha sett den hos Peder. Plåtarna sade hon sig dock inte kunna bekänna det hon inte ensam kan bevisa.

Den 20 april ställdes Jacob Hansson för rätta och tillfrågades åter om han hade någon vetskap om plåtstölden. Han berättade då att Peder Henriksson i fängelset berättat för honom att Peder Olofsson - Viinala - i Vuono och Mickel Eriksson - Salmi - i Raumo två gånger varit hos honom och begärt honom vara med för att stjäla kopparplåtar ur Mommornas bod. Han sade sig dock inte velat vara med utan dragit till Liakka för att hugga timmer. När Peder Henriksson sedan en tredje gång ombetts vara med på att stjäla koppar hade han fallit till föga och varit med när de med två hästar gav sig av i yrsnö mot Mommornas bod. Peder påstod sig vid stölden ha varit vid hästarna medan Peder Olofsson och Mickel Eriksson hade tagit ut 10 ungerska plåtar ur boden och lagt dem under bryggan vid boden då de inte vågade köra fram med hästarna och lasta på plåtarna då det skulle efterlämnat spår. På våren hade de återvänt och tagit 9 plåtar som de kört till Mickel Eriksson och lagt under ladugolvet. Peder Persson Toratti från Liakka hade då också varit där och han hade lovats få en andel då plåtarna såldes. Rätten frågade sedan vilka som varit med när kopparkitteln stals. De berättade då att Peder Olofsson i Vuono och Mickel Eriksson i Raumo stod vakt på gatan när Peder Persson i Liakka lyfte upp portklinkan och sent om aftonen tog kitteln. Peder Henriksson berättade också att Peder Olofsson i Vuono sänt bud till honom i fängelset att om han inte skulle avslöjas skulle han väl betala Peder Henriksson, fastän han inte skulle behålla mer än bara skjortan.

Den 2 maj ställde Peder Olofsson för rätten och utfrågades om plåtstölden. Han påstod sig inte ha varit med när plåtarna stals men vetat att de stulits och dragit till Jacob Hansson och bett honom be Peder

Henriksson och Mickel Eriksson föra plåtarna hem igen. Mickel Eriksson bekände för rätten att Peder Olofsson många gånger varit med honom och Peder Henriksson och planerat hur kopparplåtar i Mommornas bod skulle stjälas. Vid stölden skall dock bara Peder Henriksson och Mickel Eriksson varit med. De bröt upp boddörren med en järnstång och tog 10 plåtar. Dagen efter träffade de Peder Olofsson och berättade att de stulit plåtarna vilket han tyckte var bra. Efter några veckor förde de plåtarna till Raumo. Mickel Eriksson förde 5 plåtar med sin häst och Jacob Hansson förde 4 plåtar med Peder Henrikssons häst. Rätten frågade var de lämnat den tionde plåten. De sade då att den blivit kvar under bryggan och tagits om hand av Christian Willingshusen. Den 11 maj utfrågades Peder Henriksson åter och angav då att Peder Persson i Liakka liksom Mickel Eriksson varit med om plåtstölden. Den 18 maj tillfrågades Peder Persson i Liakka varför han inte hade uppenbarat kopparstölden då han visste vad som stulits. Han påstod sig sagt det för kyrkoherden Torneus och Erik Jönsson i Pottan men inte namngivit personerna. Han hade också uppenbarat sådant för Willingshusen.

Den 18 maj 1664 fällde rätten sin dom och motiverade beslutet som följer: Såsom Peder Henriksson, Jacob Hansson och Mickel Eriksson i Raumo, Peder Olofsson i Vuono och Peder Persson i Liakka är efter förhör beslagna med tjuveri efter att ha uppbrutit bruksförvaltarna Abraham och Jacob Mommas bod i staden, där de tagit 10 stycken ungerska plåtar och 2 hårhudar, och en del av dessa tjuvar var rådgivare och en del av dem dolt och samtyckt samma tjuveri värderat efter mätmanualler till 555 daler 4 öre, därtill har Peder Henriksson, Mickel Eriksson och Peder Persson stulit av Isak Eriksson en kopparkittel vägande 1 lispund 17 marker. Den ringa rätten kan därför inte befria Peder Henriksson, Jacob Hansson, Mickel Eriksson, Peder Olofsson och Peder Persson för det 1:a kapitlet Tjubabalken i stadslagen eftersom de med varandra dolt och gömt har utan efter Resolution daterad Stockholm den 18 maj 1663 döms de från livet. Domen remitteras till den Kungliga hovrätten.

Domen synes ha vunnit laga kraft då Peder Henriksson inte längre är vid livet då system Malin vid häradstinget den 16 mars 1666 besvärar sig över ett arv som tillkommer henne blivit beslagttaget med anledning av att hennes salig broder för någon tid sedan stulit koppar av Mommorna och dömdes att böta en post pengar varför hans egendom i fast och löst tillika med hans systers del beslagtogs. Malin begärde därför att få inlösa sin broders fasta arv med tillhöriga lösören efter värdering vilket rätten beviljade. Malin synes först ha bott kvar på Faarinen men vid häradstinget den 8 december 1670 meddelades att Erik Henriksson köpt hemmanet. Femton år senare resulterade det i en omfattande rättsprocess där Malins man bokhållaren Israel Israelsson Salander återkrävde hemmanet Faarinen.

Erik Henriksson Piesa upptas med hustru på Faarinen i mantalslängden från 1671. Som soldaten Erik Hindrichsson-Blanck som uttas han 1677 för sitt eget hemman. Han blir hemma vid utmarschen 1678 och finns i Torneå 1683 och är hemma sommaren 1686 då ägarskapet på Faarinen avhandlas vid sommartinget i Nedertorneå socken den 30 juli 1686. Bokhållaren Israel Israelsson Salander från Stockholm angav i rätten en aktion på sin hustrus vägnar mot bonden och soldaten Erik Henriksson i Raumo angående ersättning och inlösen av hans hustrus arvsägor som soldaten innehaft i 15 år vilket allt kom till 999 daler 30 öre. Erik Henriksson hävdade att han av Malin Henriksdotter köpt dessa ägor redan 1699 för 88 daler 21 ½ öre innan hon reste härifrån söderut och angav att inte mer var fallet på henne i arv efter föräldrarna. Han begärde därför att få njuta sitt då med henne gjorda köp och kontrakt till godo eftersom hon då var änka och sin egen målsmänniska.

Salanders krav på en ersättning av 999 daler 30 öre eller att Erik måtte avträda hemmanet stöddes inte av rätten som angav att Malin 1699 sålt hemmanet med hus, äng och åker för 186 daler 30 öre och då strax uppburit 95 daler. I köpebrevet fanns inga förbehåll om att hon skulle uppbära någon särdeles betalning framledes för de ängar som vid den tiden var pantsatta till åtskilliga personer och sedan av Erik dels återvunnits, dels inlösts. Dessutom visades att på Malins lott fallit, efter det arvskifte som skett mellan henne och hennes salig broder, inte mer än 88 daler 22 öre sedan broderns sakören avdragits. Tre år därefter hade Malin sålt hemmanet till Erik som det innehaft bona fide i tio år jämväl nu går knekt därför och presterat utlagorna till kronan. Erik dömdes dock att betala de 91 daler 30 öre som ännu inte erlagts med 6 % ränta i 15 år vilket belöper till 88 ½ daler.

Erik Henriksson finns i Göteborg 1689-1690 då han ingår i Lövånger kompani. Han försvinner ur mantalslängden efter 1687 och följs av Hustru Margareta med 2 döttrar och en måg som synes vara Henrik Persson som därefter upptas i längden. Erik Henriksson uppges ha avgått som soldat sommaren 1694. På grund av skuldsättning krävs han vid häradstinget i mars 1695 av sockenskrivare Per Hansson att inom två års förlopp återbetala en skuld på 160 daler. Om detta inte skulle ske gavs Per Hansson rätt att söka exekution och handräckning. Uppenbarligen blev skulden aldrig betald då det i jordeboken 1699 uppges att hemmanet innehas av sockenskrivaren Per Hansons änka Margareta Eriksdotter i Torneå. Hemmanet övertogs 1604 av Johan Olofsson Faarinen.

L Kuussaari

Erik Olsson Kuussaari dör 1635 och följs av sonen Olof Eriksson som i roteringslängden 1637 uppges vara 16 år. Olof uppges vid roteringen 1638 vara änkans enda son varför Henrik Mickelsson utgår för hemmanet där det också finns en dotter. På gården om $\frac{1}{3}$ mantal finns 1 häst, 7 kor, 3 kvigor och 3 får. Mantalslängde 1645 visar att en son tillkommit vilken torde vara Olof bror Lars som 1647 uppges gå i sin broder ställe. Lars Eriksson finns ännu 1654 i Peder Gyllenankars kompani och 1655 i Rosenklingas kompani men har därefter inte återträffats.

Olof Eriksson upptas sista gången i tiondelängden 1671 då det finns 4 personer på hemmanet. Vid nästa mantalslängd 1674 står Lars Olofsson för tiondet och upptas på hemmanet med två systrar och en inhysesperson. 1675 står hustru Ingeborg med son och två döttrar i mantalslängden medan Olof Eriksson står upptagen i tiondelängden och Lars Olofsson i röklängden. 1678 uppges Olof Eriksson och Carl Eskilsson vara utfattiga varför deras hemman räknas som en rök. Lars Olofsson står detta år för tiondet. 1679 upptas hustru Ingeborg med dotter och måg i mantalslängden medan länsmannen Nils Hansson Langinen står för tiondet och redovisar hemmanet vid karteringen 1681. Han följs av änkan Margareta 1688 varefter Jöns Jönsson Drucken tar över. Den gamla fjärdingskarlen Jöns Jönsson Kuusaari gifter sig 1736 med änkan Malin Winiksdotter från Kukkola. Jöns Kuusaari dör 1741 vid 70-års ålder. Modern uppges vara Ella Olofsdotter.

Nils Hansson Langinen synes genom sin farfar Nils Eriksson Langinen ha haft anknytning till Övre Raumo. Nils Eriksson upptas som nybyggare i Övre Raumo 1597 och synes vara identisk med *Nils Savolainen* som upptas i hjonelagslängden 1609 vid Anders Drucken. Tiondelängden 1613 benämner honom *Nils Langi* och 1615 kallas han *Nils Langilainen*. Namnet antyder att han kom från Rantasalmi i Ala Savo eller Pien Savo där Langila rusthåll fanns på 1650-talet. Han synes inte ha haft något eget mantalssatt hemman i Övre Raumo, men upptas där i boskapslängden 1620 och skattar för 1 spann i utsäde, 1 ox och 3 får. Vid roteringen 1621 upptas han i Övre Raumo, men boskapslängden 1624 visar att han flyttat till Nedre Raumo där han 1626 på sitt hemman om $\frac{1}{4}$ mantal har 1 häst, 1 föl, 10 kor, 2 kvigor, 1 kalv, 10 får och 1 svin.

Vid rotering 1633 upptas sonen Erik Nilsson på Langinens plats och vid roteringen 1637 uppges Nils Langinen vara över 60 år. Hans Eriksson går 1640 ut som knekt för hemmanet och har i jordeboken 1643 efterträtt Nils Eriksson Langilainen. Hans Eriksson Langinen hade 3 söner 1678 och 2 söner 1679 samtidigt som Nils Hansson Langinen flyttat till Kuusaari vilket antyder att han gift sig det året. Hans Eriksson Langinen synes ha ärvt ängar tillhörande Kääntönen i Övre Raumo. Lars Mickelsson krävde därför 1683 att återfå Koivusaari äng som för 40 år sedan ärvts av länsman Nils Langinens föräldrar undan hans hemman. Hans Eriksson Langinen tvistade själv 1683 med Johan Persson i Liakka om ängen Rujalaisen oja som han påstår sig ha nyttjat under sin bolstad över 60 år förmedelst då hållet arvskifte deras föräldrar emellan.

K Junes

Förste kände innehavaren av Junes är Anders Rautia som finns där 1549 och upptas med en son 1570. Till Älvsborgs lösen 1571 blir hans bidrag ett av de mindre i Raumo då han bara äger 16 marker koppar, 1 häst, 3 kor, 1 kviga och 5 får. Han följs i längden 1589 av Lasse Larsson som sitter kvar som husbonde till och med 1616 varefter Olof Jönsson tar över hemmanet om $\frac{1}{3}$ mantal. Han är gift ännu

1618 och uppges vid roteringen 1637 vara 50 år. Han uppges vara halt 1640 då hustru, son och dotter finns på hemmanet men i mitten av 1640-talet kan den förlamade Olof Jönsson inte betala skatten. Han benämns 1648 Olof Jönsson Junes. 1665 har svärsonen *Unge Hans Hansson Rausti* tagit över. Han har ingen framgång som jordbrukare och 1678 uppges hemmanet vara öde och utan åbo. *Mannen är bortrest och har låtit leja sig som soldat i Österbotten, tillika och hustrun gått ifrån hemmanet.*

Junes upptas 1681 av Hans Larsson Pörhö men hans tid på hemmanet blir kort och 1683 följs han av Olof Persson som 1679 lejts som soldat av Lars Mickelsson på Käntönen. Vid häradstinget den 17 mars 1684 anges att Olof Persson i Övre Raumo inte komparerat fjärdingsmannen Henrik Chores och hans granne Carl Eskilsson till svars för det han inlåtit sin boskap på deras ägor emot laga dom och ägandenas tillåtelse. Han fick därför böta för stämmingsförsittande 3 mark silvemynt. Vid häradstinget den 25-27 juni 1684 fortsätter klagomålen på Olofs hantering av sin boskap vilket leder till en omfattande beskrivning av hur man från Junes längst in på Heikkorinsaari försöker ta sig ut till betesmark men mötts av stor ovilja från grannen på Lempeä. Rättsakten anger följande:

Ehuruväl Jöns Henriksson i Övre Raumo har försökt hindra sin granne, Olof Persson, att komma med sin boskap till skogs, eller mulbetesmark, uti sydost uppå den kringflutna holmen Heikurinsaari de bägge äro beboende, av skäl 1) att Hans Larsson Pörhöinen, vilken där till förenne bodde, icke skall sådan frihet njutit, 2) att denne Olof, som besagda ödehemman upptog, har gjort sig boskaps Tå (fätå), eller kuia genom Jöns gårdsgärde, 3) emot gammal hävd och laga tillstånd, så vida 4) hans hemmans förriga mulbete varit uppå Druckila sidan, varest och Jöns dessutom äger sin andel och rättighet: likväl och såsom jag (domaren) med kronans länsman Nils Langinen, samt sockentolken Hans Packainen, och tolvman Erik Drucki i samma by, vilka till förenne voro av bägge parterna ditkallade uppå en ägande besiktning, ögonskenligen befunna 1) att intet annat utrymme eller mulbetesmark är uppå samma holme för Olof, å sitt upptagna ödeshemmans vägnar tillgå än även den orödda skogstrakten, dit Jöns och alla de andra grannarna om sommaren driva sin boskap, så länge 2) åkrar och ängar, vilka de hava uppå andra ställen, ovanför deras by, uti nor, och öster norr belägna, stå inhägnade och obärgade, desförinnan Olof Persson omöjligen kommer till skogs på någon denna sidan med sina kreatur, såframt honom skulle förvägras driva dem uti beet ibland de andra grannarnas på själva bysholmen, emedan 3) andra grannar och bylags inhägnade ägor taga strax vid allt runt omkring besagda Heikkuri holme 4) kan Jöns Henriksson sitt förebringande om hävden, att den ej varit Pörhöinen tillhörig, med inga gamla brev, edeliga vittnen eller andra skäl bevisa, eller Olof Persson nu disputerar, utan fastmera är utav nästa grannarna ärliga och bofasta män, gamla fältväbeln Hans Rausti den där bor närmast intill dessa litigerade parter uppå andra sidan, en lite dem emellan flytande älv, och tolvman Erik Jönsson Trucki båda då under synegången, såväl som nu inför rätta, med tillbuden ed intygat och bevittnat, att Olof Perssons nu upptagna ödeshemman förriga åbona hava alltid haft sin boskaps beet uppå själva bysholmen, lika som Jöns Henriksson och de andra grannarna, intill dess hemmanet förföll till ödesmål och blev utan stadig åboende, som därefter sen och fråga kunde nu uti några år, varav märkes 5) Jöns tagit sig orsak och lägenhet att disputerar honom hävderätten till mulbetet, oansett vi 6) befunno Jöns ingen den ringaste skada varken på åker eller äng, sommar eller vartid, ske kunna, emedan allom den trakten, som ligger ifrån lilla älven uppföre åt Jöns Henrikssons gård, är ydre stenhamar och oduglig mark, med några små skogsbuskar bevuxen, den Jöns aldrig haver nyttjat, ej heller bebruka kan, till åker eller äng, dock icke desto mindre haver 7) Olof Persson, till mera trygghet för ohägnet, tillbudit göra en skiljehage, alltifrån sin ovanföre belägna gård, intill dess mulbetes utrymme vidtager, och grannarnas boskap sedan gå klöv om klöv uti den skogsmark på holmen finnes 8) är och detta för ett märkeligt skäl till observerande, att Olof Perssons boskap kan inte komma till skogs eller mulbetesmarken ifrån sin egen gård, såsom hans underpart, utan måste hava sitt få trå genom en smal väg emellan den kringflytande älven på söder och hägnaden på norra sidan, på det Jöns Henriksson, hans nedanfö boende granne ej må ske något intrång.

Efter denna demonstration erkände rätten enhälleligen det vara skäligt: att Jöns Henriksson i Övre Raumo bör och skall, med sina efterkommande, eller vem det vara må, som det hemmanet med tiden bebruka kan, och vill okvalt njuta och behålla mulbetesmarken, på själva holmen, förutom den övriga rättigheten hemmanet tillkommer, vid 40 silvermark bötesstraff efter det 28 kapitlet Konungabalken. Och hade rätten dessutom väl fog, att belägga Jöns Henriksson denna gång med böter och straff, för det han, pendentiliti understod sig överfalla Olof Persson med otidigt munbruk, jämväl kastat den skiljehagen uti älven som Olof likväl uti en god mening befanns med länsmans tillåtelse uppsatt, till vidare rättens utslag i saken; dock till att vinna en bättre och närmare grannsämja dem emellan, och evitera allehanda bonde intriger, går rätten allt detta nu förbi, efter och Olof på sin sida någorledes varit in culpa. Med allvarlig admonition och åtvarning, att de på bägge sidor hålla sig fredsamma, stilla och leva såsom redeliga grannar uti sämja tillhoppa, låtandes detta rättens skäliga slut vara

dem ett fullkomligt rättesnöre, där igenom allehanda oreda och missämja måtte desto bättre dem emellan avskaffat bliva, vidare 40 mark straff och böter över den som häremot bryter.

Olof Persson upptas sista gången i mantalslängden 1697. Längden 10 år senare upptar Olof Perssons hustru Anna med en son som synes vara den Nils Olsson Junes som från 1712 redovisar kronohemmanet om ¼ mantal.

I Rausti

Den förste kände innehavaren av Rausti hemman är Hans Hansson som 1613 skattar för ¼ mantal. Av en rättstvist den 22 juli 1698 mellan Olof Jönsson Druckten och mönsterskrivaren Johan Nystedt som övertagit Hans Raustis hemman framgår att Olof Druckens förfäder innehaft marken och röjt upp *Raustin vainio* innan Raustis hemman var till. Roteringslängden 1637 anger att Hans Hansson Rausti i Övre Raumo är 60 år gammal. Han finns därefter på hemmanet med hustru och döttrar men ingen son utöver knekten Hans har återfunnits i längderna.

Hans Hansson i Övre Raumo har 1633 gått ut som knekt under Peder Sunessons kompani som 1634 placeras på Kalmar slott som garnisonstrupp. Hans Hansson ingår i det manskap som 1639 skeppas som förstärkning till Tyskland där han återfinns som korpral bland de knektar som i början av år 1640 hemförlovas. Redan sommaren 1642 återvänder han till Tyskland för att senare delta i striderna vid Warsawa och belägringen av Krakow hösten 1655. Vid mönstringen i december 1656 av kapten Arvid Hoppmans kompani har Hans Hansson avancerat till rustmästare och benämns Rausti. Han utsågs till sergeant den 20 februari 1657. När rullan upprättas i Riga den 26 april 1658 är Hans Rausti fortfarande sergeant men vid mönstringen den 18 oktober 1658 har han befordrats till fältväbel i Henrik Fechts kompani. Möjligen han ville han då meddela fadern att han befordrats samtidigt som han ville få hjälp med att få lönen utbetalad. Ett brev med följande lydelse sändes hem:

Sinom Elskelige käre fader Hans Hansson i Övre Raumo uti Torne socken i Västerbotten detta till handa.

Sonliga och kärliga hälsningar med Gud allsmäktig nu och alltid till förende, där hos låter jag eder käre fader och moder saligen förnimma att jag / det gud ske lov / är vid en god hälsa och sundhet, gud vare och förläne (?) mig sådana tiender (?) ifrån mina kära föräldrar höra och syna det vore mig av allt hjärta ganska kärt. Vidare mina kära föräldrar beder jag eder sonligen att i ville hälsa min kära son och dotter med mycket gott, samt och mina kära systrar, och alla där som eder kärkomna är, med allt gott, där hos låter jag hälsa kyrkoherden Magister Johan med sin kära hustru och barn, och beder jag eder vyrdelige herre mäster Johan att i ville väl giva att och hava en faderlig omsorg om min son att han måtte bliva olistad(?) för knekt och utskrivning, så länge som jag lever. Det kan sagta(?) vara nog att jag måste tjäna. Vill gud hjälpa mig hem så vill jag med guds tillhjälp eder vyrdighet förskylla med all tacksamhet. Dess likes hälsar jag länsman Henrik Hansson i Övre Vojakkala, samt hans kära hustru och barn med allt gott. Vidare giver jag eder käre fader tillkänna att jag haver tjänat uti 3 år som korpral och ingen lön bekommit, och uti 2 år som rustmästare ingen lön bekommit, för sergeant uti 1 år och ingen lön bekommit. Vilken detta haver uppburit och till sig tagit vet jag icke utan beder eder min käre fader att i ville fråga därefter, och förskicka mig pennigar det mesta i kunna få och komma tillväga. Alla de andra underofficerarna bekomma och få sin lön och deputat men jag inte. Vem skulden eller orsaken därtill är kan jag inte veta, och beder jag eder käre fader att i tillse min fribonde att han förskickar mig pengar så mycket mig tillkommer på min fältväbel plats(?), med de andra penningar som i mig förskickar med rustmästare Jöns Rysk i Lulo. Inte synnerligen att skriva denna gången utan befaller eder mina kära föräldrar, mina barn och syskon guds den allra högsta till liv och själ. Datum Riga den 12 oktober 1658

Hans Hansson fältväbel i Övre Raumo

Fältväbel i Henrik Fechts kompani.

Hans Rausti vistas i Sverige 1660 men är åter i fält som fältväbel i Major Henrik Möller när denne avlider i Malmö 1664. Därefter fortsätter Rausti som fältväbel i Major Petter Stacks kompani, men vid mönstringen i Torneå den 16 mars 1671 har han övergått till Åke Ulfsparrs kompani. Han synes vara hemförlovad då det vid häradstinget den 26 mars 1673 blev avtalat att fältväbeln Hans Rausti, *vilken är inne hos sin broder, och således inte njuter någon recognition av socknen för husrum och värme skall för sitt förblottade tillstånds skull bekomma 5 famnar ved om året.* När kriget mot danskarna

intensifieras sänds Hans Rausti åter ut som fältväbel i överste Åke Ulfsparrs tremänningsregemente där han återfinns på Rödön i Jämtland den 12 februari 1676. Året därpå har han ha avgått och efterträtts som fältväbel av Axel Johansson Kiempe från Haparanda.

Gamla Hans Rausti uppges 1678 vara en gammal förlevad soldat som inte kan bruka eller skatta sitt hemman utan går omkring socknen och söker sig uppehälle. På hemmanet finns 1682 hustru Karin Rausti och 2 allmosehjon, men 1687 upptas hustru Karin Rausti med son, dotter, sonhustru och två allmosehjon. Svärsonen Mats Larsson synes upptas som son och vid häradstinget den 29 februari 1688 lät han första gången uppbjuda hemmanet *gamla fältväbeln Hans Rausti honom i sytningsslön uppdragit haver*. Mats Larsson blir aldrig ägare utan *Hustru Karin Gamla Raustis änka* står som husbonde till 1693 då Hustru Elin Rausti tar över. Hon följs 1695 av Abraham Eriksson Rausti med hustru, men två år senare är hemmanet åter öde.

Vid häradstinget i Nedertorneå den 22 juli 1698 inkom *Munsterskrifwaren Mons: Johan Nystedt* och berättade att han nyligen upptagit Hans Raustis hemman i Raumo om $\frac{1}{6}$ mantal. Johan Nystedt som 1700 marcherade ut med Torneå kompani hade avancerat till fänrik i Västerbottens regemente när han dör i Krakow hösten 1702. Margareta mönsterskrivarens hustru upptas under kyrkobordet från 1701 samtidigt som Abraham Erikssons hemman i Övre Raumo uppges brukas av mösterskrivaren Nystedts hustru. Hemmanet i Raumo övertas 1707 av Jöns Rausti med hustrun Anna. Hemmanet är öde 1715 och ryssarna uppges ha dräpt bonden. Hemmanet upptas 1724 av soldaten Olof Olofsson Tysk.

H Esko

Hemmanet kan följas från 1582 då Lasse Olsson uppträder i längden. Han synes vara identisk med den Lasse Olsson i Torne som enligt ett kvitto undertecknat den 20 augusti 1602 visar att han fick 8 daler $\frac{3}{4}$ mark i frakt för att han på sin skuta hade fört 44 tunnor salt, 15 skeppund hampa, 1 skeppund koppar och $\frac{1}{2}$ skeppund järn från Stockholm till lappmarkshandeln. Betalningen synes avse frakt utförd 1601 varför man kan förmoda att Per Lydich i Raumo kan ha räddat livhanken genom att segla med grannen Lasse Olsson i stället för med lappfogden.

Lasse Olsson fick den 28 april 1607 en fullmakt, utfärdad i Tornö av Baltzar Bäck, att utse fiskeställen i Alta älv och dess tillflöden där laxbyggningar kunde uppföras. Han skulle ta lappar till hjälp för att hugga det timmer som behövdes till laxbyggningen. Den sista april 1607 undertecknade Lasse Olsson i Armassaari med sitt bomärke att lappfogden Olof Anundsson gett honom 6 alnar kläde, 2 lispund hampa, 4 laxnät, 2 daler i pengar, 2 tunnor mjöl och 1 lispund smör till kost och mat. Avkortningslängden 1607 anger att Lasse Olsson vid Altaälv vid Vestersjön fått 5 daler i tärepengar, när han måste resa till Kungl. Maj:t för att berätta om danskarnas angrepp på honom, då de ville göra intrång i laxfisket. Angreppet på laxfogden resulterade i brev, som återfinns i Riksregistratret från den 11 november 1607. Lasse Olsson, som tidvis benämndes Kemilainen, stod kvar som laxfogde i Alta till 1609. Han synes ha anlitat grannen birkarlen Staffan Staffansson på Heikkuri som enligt en kvittens signerad av Baltzar Bäck den 14 februari 1609 fick 4 daler för timring vid Alta älv 1608.

Lasse Olsson som upptas i hjonelagslängden 1609 med änklungen Bengt Savolainen, men i hjonelagslängden 1611 upptas Bengt Larsson vilket indikerar att Lasse Olsson då är överårig. Vid häradstinget 1611 anklagas Bengt Larsson i Raumo för att ha slagit Lasse Nilsson i Raumo med en kniv i armen och den andra i bröstet. Sedan sattes han i fängelse, och hans hustru har fått honom en kniv, därmed han skar sig igenom kistbotten utur kistan, och kom till rymning. Sedan han förnam att Lasse Nilsson, som han slagit har, kom till sin hälsa igen, gav han sig i förlining med honom, och blev sedan sinsemellan förlikta. Sedan blev han sakfällid för såramål tov mark, och för han skar sig ur kistan. Gav 40 mark. Fångkistan var en timrad kista i vars lock det var öppningar genom vilka fången fick sticka ner sina ben vilka nedtill var hopbundna. Vid häradstinget 1616 anklagas Bengt Larsson för enfalt hor med Anders Olofsson Druckens dotter. Och hans hustru bad för honom, och gav honom vänskap, och horkonan blev död, förr än denna saken blev lagförd varför blev han sakförd efter kung Johans odinantia trettio daler, men efter han äger intet att böta med, nödgades han sälja all sin fattigdom han äger, och måste draga med hustru och barn söder på landet.

Knekthövitsmannen Olof Bengtsson tar 1616 över hemmanet. Han var 1609 tjänare hos ståthållaren i Västerbotten Baltzar Bäck och fick då 24 daler i tärepengar för en resa han gjort från Västersjön till kungen i Örebro där han överlämnat 10 lass strängelax från Teno och Alta. Olof Bengtsson utsågs den 12 oktober 1609 till laxfogde över alla laxfisken i norra prosteriet i Västerbotten, men utsågs 1611 till hövitsman över en fänika finska och svenska knektar. Han fick då frihet på Carl Eskilssons hemman i Laivaniemi dit han flyttat sedan han 1609 gift sig med Carl Eskilssons - son till kyrkoherden Eskil Andersson Ruut - änka Iliana som var dotter till domprosten i Österbottens norra prosteri Ljungo Tomasson. I familjen fanns Carl Eskilssons söner Eskil och Lars som vara födda omkring år 1600.

Olof Bengtsson flyttade 1629 till Cajaneborg där han blev hauptman på fästningen varvid han enligt en skrivelse av den 4 november 1630 fick frihet för sitt hemman om $\frac{1}{3}$ mantal i Övre Raumo. På gården synes en tid styvsönerna Eskil och Lars Carlsson ha funnits men 1640 har Johan Hansson Chore flyttat in med hustru och redovisas i jordeboken 1644 som ägare. Johan Hansson Chore från Övre Vojakkala som synes ha varit gift med Olof Bengtssons dotter Brita flyttade till svärfaderns gård efter det att hemgården i Övre Vojakkala drabbats av våld, men 1643 är han åter i Vojakkala där han delar hemgården med brodern Henrik Hansson Chore. Johan Hansson upptas som ägare i jordeboken 1643 och 1644 men därefter står Eskil Carlsson som ägare av den blivande Esko vars skatt 1645 förmedlats till $\frac{1}{6}$. Brodern Lars Carlsson som innehaft Luodonpää i Björkönen hade då avlidit.

Olof Bengtssons dotter Elisabet, som i slutet av 1620-talet synes vara änka efter Israel Larsson, ingick ett nytt gifte med Henrik Clemetssons i Vojakkala. En process i Svea Hovrätt 1661 mellan Olof Bengtssons arvingar, företrädna av dottern Elisabet, och förre befallningsmannen Jöran Jöransson Lyttreus i Österbotten ger upplysningar om Olof Bengtsson och hans familj. Olof Bengtsson hade lämnat tjänsten vid Cajaneborg, då han den 30 oktober 1650 av drottning Christina förlänades Eroila hemman om 1 mantal i Salo socken för sig och hustrun under deras livstid. Sedan Per Brahe 1652 köpt Salo by tilldelades Bengtsson ett hemman i Wirkala i Limingo socken. Efter Olofs död byttes denna förläning den 28 mars 1655 mot Jacob Perssons hemman om 1 mantal i Ilmola i Kemi socken.

Eskil Carlsson upptas med hustru och dotter 1655 och året därpå har en son tillkommit som 1659 upptas med hustru. Sonen Carl Eskilsson tar över i mantalslängden 1671. Fördelningslängden 1678 anger att bonden själv är knekt och hustrun sitter ensam på hemmanet med tre små barn i stor fattigdom. Han finns i Large samma år som knekt i Calix kompani och är sjuk i Småland i november 1678 och är åter sjuk i Ystad sommaren 1679. Hustru Karin finns med en son på hemmanet 1681 och två söner finns där 1683. Sonen Jöns Carlsson tar över 1692 och följs 1698 av änkan Margareta.

G Toppa

Hemmanet är svårt att följa i längderna men Nils Nilsson som upptas 1587 synes vara en av de första innehavarna. Han följs 1589 av Olof Nilsson som 1599 ersätts av Lasse Nilsson som synes vara en bror. *Lilla Lasse Nilsson* som 1601 skattar för $\frac{1}{3}$ mantal har året därpå fått mantalet sänkt till $\frac{1}{4}$. Lasse Nilsson har 1603 gått ut som knekt och i tiondelängden upptas Nils Nilsson som synes stå för hemmanet Toppa. Protokollet från vintertinget den 18 oktober 1605 ger en upplysning om vad som kan ha hänt på Toppa och Laava. *Nils Tåpa* i Raumo uppges då ha hävdats en änka den han vill ta till äkta. Det har emellertid också utspritts ett löst tal och rykte att han tidigare hade lägrat hennes syskonbarn, men ingen med något stöd och tyckande kunde bevisa det varför saken sköts till prostens som skulle avgöra om de skulle få ingå ett äktenskap eller inte. Uppenbarligen tilläts Nils Nilsson Toppa att gifta sig med änkan på Laava. Från 1608 står Nils Toppa för tiondet och 1612 benämns han *Nils Laffue*.

Knekten Lasse Nilsson synes 1611 vara åter i Raumo. Vid häradstinget uppges då *Bengt Larsson i Raumo har slagit Lasse Nilsson i Raumo med en kniv i armen och den andra i bröstet. Sedan sattes han i fängelse, och hans hustru har fått honom en kniv, därmed han skar sig igenom kistbotten utur kistan, och kom till rykning. Sedan han förnam att Lasse Nilsson, som han slagit har, kom till sin*

hälsa igen, gav han sig i förlikning med honom, och blev sedan sinsemellan förlikta. Sedan blev han sakfälld för sårsmål tov mark, och för han skar sig ur kistan. Gav 40 mark. Fångkistan var en timrad kista i vars lock fången fick sticka ner sina ben vilka nedtill var hopbundna. Lasse Nilsson återfinns därefter inte mer i akterna för Övre Raumo.

Bengt Larsson i Raumo anklages vid tinget 1617 för *enfalt hor med Anders Olofssons dotter där sammastädes. Och hans hustru bad för honom, och gav honom vänskap, och horkonan blev död, förr än denna sak blev lagförd varför blev han sakförd efter kung Johans odinantia trettio daler, men efter han äger intet att böta med, nödgades han sälja all sin fattigdom han äger, och måste draga med hustru och barn söder på landet.*

Nils Toppa uppges 1613 ha en dotter och tiondelängden det året antyder att han då har den största åkerarealen i Övre Raumo, men därefter synes något ha hänt. Han saknas i tiondelängderna efter 1613 och i protokollet till Älvsborgs lösen 1617 anges att hans gård brunnit. Knekten Lasse Nilssons hemman om $\frac{1}{6}$ mantal uppges då vara öde och *Nils Tåppanen* har köpt Lasses jord och brukat den utan att betala utlagorna. Troligen har Nils Toppa efter branden på Laava flyttat tillbaka till hemgården. Saköreslängden 1618 anger: *Nils Toppa i Ramo, hafver slagit Hendrik Staffansson i Ramo, med en kniv två köttår i ryggen blev därför saker tålf mark.* Boskapslängden 1620 upptar för Nils Toppa 2 tunnor utsäde 6 kor, men i tiondelängden 1621 har han ersatts av Margareta änka som 1623 har 7 kor, 1 kviga och 4 får.

Änkan Margareta har 1624 efterträtts av Lasse Larsson - möjligen Lasse Nilssons son - som går ut som knekt 1625. Han skattar 1628 för $\frac{1}{4}$ mantal. Då har Nils Toppas hemman - Laava - försvunnit ur längderna vilket antyder att det blivit öde. När boskapshjälpen redovisas 1630 står Hustru Margareta åter för hemmanet som 1634 skattar $\frac{1}{8}$ mantal samtidigt som Margareta uppges vara en utfattig änka som tigger för föda och röker i husen. Jordeboken 1635 antyder att hemmanet fortfarande innehas av henne medan tiondet redovisas av Hustru Agnes som synes vara Lars Larssons änka.

Boskapslängden 1635 antyder att Laava, där Nils Nilsson Toppa residerat, upptagits av nybyggaren Henrik Persson Piesa som där har 1 sto och 4 kor. Året därpå skattar han för $\frac{1}{4}$ mantal medan Toppa synes ha delats mellan Hustru Agnes och Hustru Gertrud vilka vardera har 2 kor och skattar för $\frac{1}{8}$ mantal. 1637 uppges Hustru Agnes har 1 föl, 3 kor, 1 kviga och 2 får på sin gård medan Hustru Gertrud har 3 kor, 1 kviga och 2 får. 1639 har Gertrud försvunnit ur längden och kvar på Toppa finns bara Hustru Agnes. Längden över fattiga 1642 upptar Hustru Agnes som uppges vara utfattig och inte sått något. Knektänkan Agnes uppges 1643 mycket skyldig. Hon upptas från 1655 med en dotter, men 1667-års förmedlingslängd antyder att hennes make är Mats Larsson Toppa i Purusaari som 1675 upptas med hustru och en son som synes vara den Lars Matsson som 1677 går ut som knekt för hemmanet. Fördelningslängden 1678 anger *Mats Larsson själv och hustrun döda. En dotter allena på hemmanet i stor fattigdom*, men från 1680 upptas Mats Toppas änka som 1688 ersätts av knekten Lars Matsson med knekthustru. Han har 1690 lämnat knektlivet och benämns senare Lars Matsson Toppa.

F Kuure

Hans Olsson debuterar i tiondelängden 1561 vilket antyder att hemmanet anlagts på Purusaari på 1550-talet. När skatten till Älvsborgs lösen redovisas 1571 har Hans Olsson ett medelstort hemman i Raumo och skattar 81 mark och 4 öre för innehavet av 4 marker koppar, 1 häst, 6 kor, 2 stutar, och 4 får. Gården övergår 1597 till Lasse Hansson som 1602 skattar $\frac{2}{3}$ mantal. Hjonelagslängden 1611 visar att han har en son. Boskapslängden 1626 visar att bonden är välmående med 2 tunnor spannmål i utsäde, 1 häst, 11 kor, 1 tjur, 1 stut, 2 kvigor, 5 kalvar, 14 får och 2 svin.

Vid roteringen 1633 uppges *Lasse Kovainen* – Lasse Hansson - vara fri från skatten då byn drabbats av missväxt på grund av kylan. Sonen Erik Larsson går samma år ut som knekt för Staffan Henriksson. Lasse Hansson upptas vid roteringen 1637 bland gamla och utlevade män och uppges 1647 vara gammal knekt och sonen är på tåg. Vid den här tiden borde han redan vara närmare 70 år

och upptas inte i mantalslängden där legopigor upptas fram till 1649 då knekten Erik Larssons hustru med dotter tillkommer. Vid generalmönstringen våren 1657 upptas Erik Larsson i Övre Raumo bland gamla soldater. Eftersom han nu ansågs vara oduglig som soldat ombads han skaffa roten en duglig man i sitt ställe. Från 1659 redovisas hemmanet av änkan Margareta som finns där 1665 finns där med tre döttrar och uppges vara en utfattig änka. I slutet av 1660-talet finns tre svärsöner på hemmanet. Anders och Henrik Henriksson Chore som var söner till lämnsmannen Henrik Hansson Chore i Övre Vojakkala som avlider 1671, samt knekten Nils Olofsson.

Anders Henriksson står för tiondet på Purusaari 1667 och 1669. Vid häradstinget den 22 maj 1667 kårade brodern Henrik Chore till Anders om ett hemman de bägge är ärvande till, och eftersom det bevisades att Anders hade gått på ett annat hemman uti äktenskap, eljest besitter Henrik gamla huset, vilket är ganska litet, alltså beslöts det Henrik inlöser hemmanet och betalar sin broder efter mätmannaorder. Vid tinget dagen därpå kårade Anders Henriksson till Sal. Henrik Henriksson arvingar i staden om någon åker och äng som ligger under hans hemman, och Anders gör därefter utlagan. Barnens styvfader Christoffer Jönsson i staden uppgav att barnens far rådmannen Henrik Henriksson hade mycket därav uppröjt av obrukad skog, varför det beslöts att Anders inlöser de gamla ängarna och åkern efter mätmannaorder, men de nya uppröjda ängarna måtte omyndiga barnen behålla till sina myndiga år. Anders synes ha lämnat hemmanet i början av 1670-talet. Förmedlingslängden 1671 anger att *Hustru Margareta mist sin boskap och är i stor gäld*. Inget tionde redovisas detta år och i mantalslängden står Nils Olofsson för hemmanet där det finns en gemen person samt en knekt och en knekthustru.

Vid häradstinget den 26 mars 1673 framkommer att soldaten Nils Olofssons i Övre Raumo fått hjälp av sin svåger Henrik Henriksson Chore som med honom åbor det hemman i vilket de har en andel. Henrik synes ha löst ut svågern och står året därpå som husbonde och finns där med sin hustru. Han går 1678 ut som knekt för sitt eget hemman och i förskoningslängden 1680 anges att husbonden själv är soldat och mycket fattig samt att hustrun är ensam på hemmanet i största eländighet och inte kan betala skatten. När Henrik återvänder till Raumo 1680 utses han till fjärdingsman.

Vid häradstinget i mars 1685 beklagade sig fjärdingsmannen Henrik Chore, att han av en och annan obetänkt, blivit attackerad och angripen med otillbörliga skälls- och smådeord, för det han låter sig brukas i kronans tjänst, vid exekutioner och andra sådana beställningar blivandes beskymfad med det ordet: *fierding märä*, i synnerhet skall soldaten Nils Nilsson Styv i Vuono honom därmed injurerat, vilken sig ursäktar sådant vara av andra honom försagt, varför blev nu avsagt och förbjudet, att ingen skall härefter honom med sådant öknamn försmäda, vid sina 40 mark silver i böter.

Henrik Henriksson Chore upptas sista gången i mantalslängden 1692 med en son och två döttrar. Året därpå står sonen Lars Henriksson för hemmanet i mantalslängden. Fadern finns dock kvar på gården ännu 1706 då han vid häradstinget i mars åter processar mot rådmannen Chstoffor Jönsson om en äng vid Särkinäräranta eller Druckila som han menar tillhöra sitt hemman. Christoffer påstod att den aldrig legat under Henriks hemman varifrån hans antecessors – rådmannen Henrik Henriksson som i mars 1663 efterlämnat änkan Lisbetha som synes ha varit Erik Larssons dotter – änka kommit. Henrik Chore framkallade då den 80-åriga Brita Henriksdotter i Raumo som vittnade att ängen lytt under Purusaari hemman som Henrik Chore nu åbor. Ängen skall dock ha varit i två stycken nämligen Purusaaris och *Israels och Dirichs*. Det beslöts därför att halva ängen skulle tillfalla Henrik.

E Vuoti

Vuoti är ett av de äldsta hemmanen i Övre Raumo. *Jöns Huith* - Jöns Nilsson - upptas i bågalängden 1539 och är nämndeman 1546. Hans förmögenhet uppgår till 80 mark och 2 öre 1571 och fem år senare har hemmanet övertagits av Jöns Jönsson som när hjälpskatten upptas den 8 november 1599 har 2 hästar, 8 kor, 2 kvigor och 2 får på gården om $2\frac{3}{4}$ mantal där det från 1601 finns två hjonelag. Hjonelagslängden 1610 upptar den ogifte Jöns Jönsson som 1613 skattar $\frac{1}{2}$ mantal. Redovisningen till Älvsborgs lösen 1618 upptar Jöns Jönsson samt den ogifte Olof Jönsson vilka skattar $\frac{3}{8}$ respektive $\frac{1}{4}$ mantal vilket antyder att de delat på Vuotis ägor. Boskapslängden 1620 visar att Olof Jönsson på sitt

hemman har 1 tunna i utsäde 4 kor, 1 kviga och 4 får medan Jöns Jönsson har 1 ½ tunna, 1 häst, 5 kor och 3 får. Vid roteringen 1637 är Olof Jönsson 50 år och 1638 upptas på hans plats Olof Olofsson som är 15 år. 1640 upptas i mantalslängden en son och 1643 har en dotter tillkommit. Olof Jönsson i *Laurinkari* upptas 1655 med två söner och 1657 har sonen Johan Olofsson tagit över hemmanet där han finns med hustru och brodern Olof som är gift på 1660-talet. 1675 Johan Olofsson är ännu 1675 husbonde och mantalslängden upptar hustru, dotter (syster), son (bror) och sonhustru (svägerska). Fördelningslängden 1678 anger att Johan Olofsson är *lyter* och alldeles oduglig. Hustrun är gammal och utan synnerlig folkhjälp på hemmanet. Vid karteringen 1681 upptas Johan Olofssons änka med salig Olof Olofssons barn. Hemmanet är öde när Olof Olofsson går ut som knekt och sedan dör vid Åhus i Skåne den 7 mars 1679. Hemmanet upptas på frihet 1684 av mågen på hemmanet soldaten Mickel Mickelsson som antagits som knekt sommaren 1678 och finns i Ystad 1679, i Stralsund året därpå, men är tillbaka i Torneå 1683.

Erik Olofsson Vuoti, som synes vara Olof Olofssons son, tillkommer i röklängdem 1686 och är gift året därpå varefter han finns på hemmanet med syskon. Hemmanet delas samtidigt så att Mickel och Erik vardera erhåller $\frac{1}{6}$ mantal. Mickel Mickelssons hemman är öde och utan åbo från 1696. och Erik Olofssons hemman som drabbas av ryssarnas härjningar återupptas av sonen soldaten Olof Eriksson Doctare i början av 1720-talet. Hemmanet kommer tidvis att benämnas Doctare efter soldaten

D Heikkuri

Staffan Henriksson upptas i bågalängden 1571 och efterträder Henrik Ersson i tiondelängden 1572. Han benämns *Staffan Heickori* i tiondelängden 1577. Hjälpsskatten 1599 visar att det på hemmanet finns 2 hästar, 9 kor, 1 kviga, 5 får och 1 svin. Det finns två bågar på gården från 1602 och där finns en son 1610 som synes vara birkarlen Staffan Staffansson. 1624 har han på sin gård 3 hästar, 1 tjur, 20 kor, 3 kvigor och 10 får. Gården om 1 mantal tas 1626 över av sonen Anders Staffansson som finns där med brodern Nils som verkar vara ogift. Anders Staffansson följs 1659 av sonen och postbonden Nils Andersson som 1660 upptas med hustru, son och två döttrar. 1675 upptas han med hustru, son, dotter och sonhustru. Fördelningslängden anger att *bondens hustru sitter på hemmanet och är mycket gäldbunden hos borgarna, så att hemmant inte räcker till*. Mantalslängden 1680 upptar hustru Karin med son och sonhustru samt två döttrar och två mågar. Vid karteringen 1681 anges att hemmanet innehas av Nils Anderssons änka Karin och Anders Andersson som synes vara son i gården.

Tiondelängden 1680 visar att Karin Heikkori står för hemmanet men 1681-års längd visar att Nils Andersson Postbondes hemmansdel lämnar 4 skäl i tionde medan Anders Andersson endast ger 1 ½ skäl. Uppenbarligen har systrarna och deras män tagit huvuddelen av hemmanet. Längderna 1684 visar att mågen Nils Jönsson Heickori som är postbonde står för $\frac{7}{12}$ mantal och lämnar 1 tunna i tionde medan Anders Heickori står för $\frac{7}{24}$ mantal och ger 2 skäl och 2 kappar i tionde.

Anders Anders 1686 med hustru och son men är året därpå änklings. Vid häradstinget den 28 februari 1688 förehades Anders Andersson i Raumo en änklings, och jämväl anklagades för lägersmål med Brita Larsdotter, vilket de bägge erkände. Har konan fött tvillingar, lägersmålet säger hon skett 14 dagar före Pålmäss och hon fött barn 8 dagar före Mickelsmäss. Konan föregav sig blivit belägrad under äktenskapslöfte och framviste ett stycke lärft som han skulle ha henne givit, samt en ring och eljest en skriftlig försäkring, därvid Anders alldeles nekade att han något givit henne i den mening att vela henne äkta, då gavs honom tid att betänka sig, om han henne gifta vill, eller plikta för sig och henne. Blev sedan resolverat, att de böta sina 40 mark var såvitt det ej var skett under äktenskapslöfte. Uppenbarligen synes de ha gift sig då Anders 1690 upptas med hustru men 1692 är han åter änklings och finns på hemmanet till och med 1696 en son men är 1697 utan åbo.

Efter Anders Anderssons död synes borgaren och klockaren i Torneå Henrik Eliasson ha bevakat sitt intresse i hemmanet som han genom sin hustru synes ha varit ärvande till. Vid häradstinget i november 1697 tvisatr Henrik Eliasson med Nils Jönsson Heikkori om en ko som Nils skulle ha mottagit från Anders Anderssons hemman för att han en tid hos sig haft Anders Anderssons två omyndiga barn. Men eftersom Nils Jönsson inte hade haft dottern mer än några veckor innan hon dog och gossen bara

hade varit där i tre månader innan Henrik Eliasson, som är nästa frände med pojken, tog hand om honom. Nils Jönsson uppmanades därför att leverera kon till den omyndige gossen eller Henrik Eliasson som honom emottagit att uppfostra och redan haft honom en tid och hållit honom att läsa i bok, jämväl kostat på den omyndiga dotterns begravning.

Jordeboken upptar 1698 visar att Henrik Eliasson överfört hemmanet till sonen Elias Heikkuri som lämnat 2 kappar i tionde. Elias Henriksson som 1702 blir sockenklockare är fortsatt skriven i Torneå. Hemmanet tas 1704 över av Carl Carlsson Fiskal från Vinikka i Laivaniemi.

C Lempeä

Jöns Hansson innehar hemmanet 1549-1575. Han benämns 1563 Jöns *Lempe* och upptas 1571 med en måg som synes vara Håkan Andersson som är husbonde 1576-1593. Han följs av Jöns Håkansson som från 1577 var tjänare under Västerbottensfogden. Jöns var 1596 hamnfogde i Tornehamn då hans lön uppgick till 4 daler i pengar och 3 tunnor korn. Räkenskaperna 1597 benämner honom laxfiskare när han får 3 daler och 2 tunnor korn i ersättning och året därpå benämns han laxfogde i Torne när lönen är 6 daler och 2 tunnor korn. När skepparen Urban Tomasson på Stora Norrbottensskutan i september 1597 seglade från Torne uppgav han sig ha fått färdkost från laxfogden Jöns Håkansson, som ännu 1599 upptas som laxfogde, och tilldelats 2 tunnor spannmål. I tiondelängden benämns han dock fogdekarl. Slottstullängden år 1600 visar att *Joen Håkansson i Raumo* själv femte på sin skuta infört 64 lispund torrfisk. Året därpå uppges han fortfarande vara fogdekarl men titulerades - *fordom laxfogde* - när han uppbär 1 tunna spannmål för den tjänst han understundom på kronans vägnar uti Tornö gjort haver efter han icke var i årstjänst.

Vid häradstinget i Torne socken den 17 juni 1604 kom Jöns Håkanson i Raumo för rätta, och gav tillkänna, att menigheten har sig samlat, att vilja tillhoppa göra någon tjära, därmed att låta tjära sin sockenkyrka, och mestadelen av allmogen, som och han haver samma tjära utgjort, dock voro några som stodo tillbaka med samma tjära, därför förordnade kyrkans sexmän, Nils Hansson i Raumo och Per Olofsson i Liakka, att samma återstod utkräva. Emellertid där de reste i bygden drucko de sig överfullt druckna, och uti överdådighet med berätt mod, foro till föreskrivne Jöns Håkanssons gård, dock funno de icke honom, utan hans hustru, och krävde henne efter kyrkotjära, svarade hon, min man har länge sedan utgjort samma tjära, det eder nog veterligt är, med detsamma bar de hugg uppå henne, och slog henne med en stång både blå och blodig, så att hennes armar blev förlamade, sedan måste hon rymma utur sin gård, och de foro flock efter henne, så att hon nödgades, giva sig uti en älv, och vadade i vattnet under sin haku; På överhetens nådiga behag blev de benådade och utgav båda tillhoppa 200 mark och förlikade sig med Olof Håkansson och hans hustru.

Jöns Håkanssons bror Olof tar över Lempeä 1607. Per Olofsson i Övre Raumo som utgår som landsknekt 1631 upptas i anslutning till Olof Håkansson vilket antyder att han är son på Lempeä. Det är oklart vilket öde han mött på krigståget men vid roteringen 1637 upptas Olof Håkansson bland gamla och utlevade och 1643 är han död och hustrun lever i stor fattigdom. *Olof Håkanssons Lisa* eller *Lisa Lämbiä* som hon tidvis skrivs sitter i stor skuld och uppges 1647 vara utfattig och sonen är båtsman. Lempeä om $\frac{1}{3}$ mantal upptas sista gången i jordeboken 1651 men har året därpå införlivats med Laava som innehas av Jöns Henriksson Piesa som fått sin skatt höjd till $\frac{2}{3}$ mantal.

Jöns Henriksson som synes ha innehaft Laava och Lempeä tillsammans med bröderna Henrik och Erik delade i mitten av 1660-talet hemmanet med bröderna. Jöns övertog Lempeä medan Henrik och Erik blev kvar på Laava. Fördelningslängd 1678 anger att Jöns Henriksson själv sjuklig och tigger medan hustrun uppges vara gammal och alldeles utfattig. De äger bara en ko och kan inte betala skatten. Jöns Henriksson upptas sista gången i mantalslängden 1687 vilket antyder att han var född omkring 1628. Sonen Isac Jönsson tog därefter över hemmanet. En sista uppgift om Jöns Henriksson hittar man i ett protokoll från häradstinget den 6 mars 1693 som lyder sålunda: *Alldenstund rådmannen och kyrkvärden vällärde Nils Andersson nu för rätta angav och övertygade Jöns Henriksson i Övre Raumo, att ha på en helgdag kommit full och drucken på kyrkogården, när några lik skulle jordsättas,*

görande stor förargelse med sitt oljud och öfverligt talande, så att prästen därigenom måst stanna och honom näpsa, varför borde han, likmätigt kyrkoordningen plikta med 50 daler silvermynt, dock såsom han är en mycket gammal man och haver en svår passion av tarmlopp, jämväl intygade hela tingslaget, att när han smakar det ringaste av brännvin, bliver han därav förvirrad och intet vet själv till sig, ty förskontes han därmed, att han tvenne söndagar å rad sitter i stocken på kyrkogården, androm till exempel.

B Pellonpoika

Från 1562 upptas Nils Nilsson, som tidvis benämns *Nils Pello*, i Övre Raumo. Vid samma tid anlades föregångaren till hemmanet Krook i Haparanda av Erik Henriksson som 1563 benämns *Pellon Erich* vilket antyder att familjenamnet var Pello eller att han kom från Pello. Olof Nilsson – *Pellon Olli* – övertar 1588 hemmanet i Raumo. Han är änklings 1613 men har 1616 ingått ett nytt gifte. Vid roteringen 1637 uppges han vara gammal och utlevad varför den 15-årige sonen Olof Olofsson upptas vid roteringen 1638. Olof Nilsson följs 1647 av änkan Elin som finns där med son, dotter och sonhustru.

Från 1651 står *Olof Olofsson Pellonpoika* för hemmanet. Han upptas 1675 med 2 söner och en dotter. Troligen är det sonen Olof Olofsson som 1686 finns på hemmanet med hustru dotter och en knekt. Som synes vara Henrik Johansson Snickare som antogs 1677 då han uppgavs gå för sin fosterfar Olof Olofsson i Övre Raumo. Vid häradstinget i Nedertorneå den 23 mars 1686 dömdes Olof Olofsson i Övre Raumo att betala sinom legokarl soldaten Henrik Johansson för dess 2 års tjänst 15 daler kopparmynt. Hustru Margeta Hindrich Snickares upptas i mantalslängden för Övre Raumo 1701. Troligen stod maken fortfarande för rotan varför man får förmoda att han försvann under det ryska fälttåget. Mantalslängden 1703 upptar Hustru Karin Olof Olofsson med dotter och året därpå har en son tillkommit och 1707 upptas hon med 2 söner. Johan Olofsson Pellonpoika gifter sig 1707 med Anna Carlsdotter. Efter Johans död 1725 gifter sig änkan Anna med Nils Nilsson Pellopoika som 1728 delar hemmanet med fältväbeln Gustav Bucht.

A Laava

Birkarlen *Henrich Laffue* skattade 1543 för 1 pundland och 30 lass äng i Övre Raumo vilket innebar att hans hemman var det tredje största i Torne socken. Han är identisk med nämndemannen Henrik Henriksson som upptas i bågälängden 1539, men därefter benämns han enbart Henrik Laffue. Han redovisas huvuddelen av tiden första bland nämndemännen vilket antyder att han kan ha verkat som tingstolk. I samband med en tvist om ett laxfiske i Vojakkala, där underlagmannen Jacob Grubb, fogden Knut Ingesson, kyrkoherden Anders Hansson i Piteå samt köpmännen Hans och Lasse Gammal i Stockholm drog upp tvisten i Erik XIVs nämnd där de försökte återfå fisket, fastslog slutligen riddaren och lagmannen för Norrland Ture Bielke i Uppsala den 15 september 1563 att *thet kolkewarp wijd Woijkala som Henrich i Woijkala* förvärvat avsåg ett fullkomligt köp vilket styrkts av ett brev av *Henrich Laffue* i Raumo.

Henrik Laffue följs i längden 1569 av änkan Marit som 1570 synes ha gift sig med Henrik Nilsson som vid beskattningen till Älvsborgs lösen 1571 redovisar Ag 39 lod, Cu 15 mark, 10 kor, 4 stutar, 3 får, 1 svin, 1 häst vilket i penningar motsvarade 288 mark och 2 öre. Han benämns Henrik Nilsson i längderna fram till 1577 varefter han börjar benämnas Henrik Laffue sedan ytterligare en Henrik Nilsson tillkommit i Raumo. Henrik Laffue följs 1588 av Påvel Olofsson som vid taxeringen till hjälpskatten 1599 redovisar 4 tunnor utsäde, 2 hästar, 1 tjur och 8 kor. Påvel synes ha avlidit 1600 varefter Stor Lasse Nilsson 1601 redovisar hemmanet om 1 mantal och 1603 benämns Lasse Knekt. Hustru Karin änka redovisar 1604 tiondet på 1 spann, men i tiondelängden 1606 anger enbart att *Lawala* ger 1 spann i tionde, utan angivande av innehavare.

Protokollet från vintertinget den 18 oktober 1605 ger en upplysning om vad som hänt på Laava. *Nils Tåpa* i Raumo, som synes vara den Nils Nilsson som upptas vid Lasse Nilsson på det blivande Toppa, uppges då ha hävdatt en änka den han vill ta till äkta. Det har emellertid och utspritts ett löst tal och

rykte att han tidigare hade lägrat hennes syskonbarn, men ingen med något stöd och tyckande kunde bevisa det varför saken sköts till prostens som skulle avgöra om de skulle få ingå ett äktenskap eller inte. Uppenbarligen tilläts Nils Nilsson Toppa att gifta sig med änkan på Laava. Från 1608 står Nils Toppa för tiondet och 1612 benämns han Nils Laffue. Han uppges 1613 ha en dotter och tiondelängden det året antyder att han då har den största åkerarealen i Övre Raumo, men därefter synes något ha hänt.

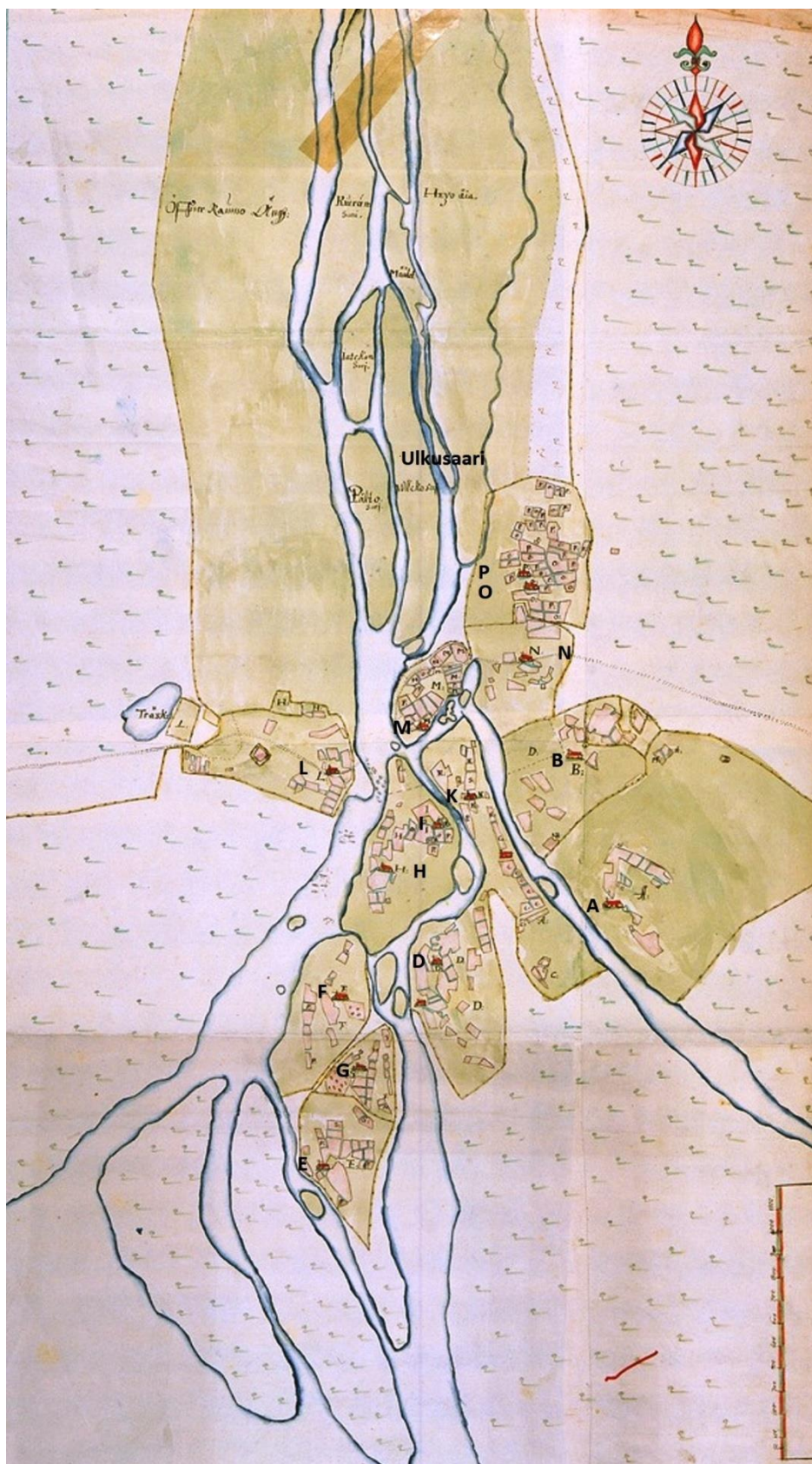
Nils Toppa saknas i tiondelängderna efter 1613 och 1617 anges att hans gård brunnit. Knekten Lasse Nilssons hemman om $\frac{1}{6}$ mantal är då öde och *Nils Tåppanen* uppges ha köpt Lasses jord och brukat den utan att betala utlagorna. Troligen har Nils Toppa efter branden på Laava flyttat tillbaka till hemgårde som innehafts av Lasse Nilsson. Boskapslängden 1620 upptar för Nils Toppa 2 tunnor i utsäde och 6 kor, men i tiondelängden 1621 har han ersatts av Margareta änka. Boskapslängden 1635 antyder att Laava upptagits av nybyggaren Henrik Persson Piesa som där har 1 sto och 4 kor. Året därpå skattar han för $\frac{1}{4}$ mantal medan Toppa synes ha delats mellan Hustru Agnes och Hustru Gertrud vilka vardera har 2 kor och skattar för $\frac{1}{8}$ mantal som 1637 höjts till $\frac{1}{4}$ mantal. Möjligen är Henrik Piesa den Henrik Persson i Övre Raumo som 1638 upptas bland gamla knektar i Påvel Philipssons kompani. Henrik Persson upptas 1643 med hustru och dotter men året därpå står *Hustru Aili Piesa knekthustru mannen död*. Hon följs i mantalslängden 1649 av sonen Jöns Hindersson vars mor 1650 uppges vara utgammal. Jöns Henriksson blir 1651 husbonde på hemmanet där han finns med två bröder. Olof Håkanssonens hemman Lempeä om $\frac{1}{3}$ mantal som blivit öde 1649 upptas av Jöns Henriksson som 1652 får skatten höjd till $\frac{2}{3}$ mantal. Jöns Henriksson som innehaft hemmanet med bröderna Henrik och Erik begärde vid häradstinget den 23 mars 1664 bytesmän emellan sig och sina medarvingar efter deras moder. Henrik och Erik kom då att övertar Laava medan brodern Jöns flyttade till Lembiä som varit inkorporerat i Laava.

Möjligen var Henrik Henriksson identisk med sin namne och vindragare i den finska församlingen i Stockholm som den 21 juni 1664 begraver sin son Henrik på St Maria kyrkogård. Den 17 maj 1665 döps vindragaren Henrik Henriksson Piesas dotter Margeta. Därefter återfinns han inte mer i längderna för finska kyrkan vilket antyder att han flyttat åter till Raumo. Henrik Henriksson upptas 1665 med en son som synes vara brodern Erik. Vid häradstinget den 8 december 1670 anges att Henrik Henriksson äger mer i hemmanet än brodern Erik varför Henrik får tillstånd att utlösa honom ifrån deras hemman. Vid samma ting konfirmerades att Erik köpt Faarinen av Malin Henriksdotter.

Mantalslängden upptar Henrik Henriksson med hustru till 1678 då Carl Staffansson gått in som ny husbonde på Laavala. Vid generalmönstringen den 8 februari 1679 går trumslagaren Johan Samuelsson från Haparanda ut som knekt för Carl Staffansson. Han följs 1699 av änkan Anna Matsdotter som finns på hemmanet med sonen Nils Carlsson som 1708 står som husbonde.

Den 14 januari 1709 döps Nils Carlsson Laavalas oäkta dotter Anna. Fadrdar är Jöns Kuusaari, Olof Faarinen och Mickel Mickelsson med hustrur men inget är i kyrkböckerna skrivet om modern. Vid häradstinget den 4 mars 1709 avslöjad vem modern är. Länsmannen Sigfrid Jöransson anger då att Nils Carlsson och mönsterskrivaren Isac Bångs hustru Margareta Sundelia bedrivit hor. Margareta kunde inte neka till det men Nils angav att hon allra först sökt honom och övetalat och förlett honom till detta. Han försökte också med åtskilliga inlagda skrifter visa detta. Men eftersom hon för 9 veckor sedan fött ett barn fick de plikta enligt lagen han 40 mark silver och hon 80 mark silver. Om de inte skulle orka med sina böter skulle de plikta med kroppen, hon för kyrkodörren och han med 4 gatlopp varefter de sedan 3 söndagar skulle stå på pliktpallen.

Nils Carlsson gifter sig 1711 med Margareta Jönsdotter från Nedre Vojakkala samtidigt som brodern Carl Carlsson Snabb antas som soldat. Carl uppges 1712 vara gift, skomakare och kan läsa. Efter ryssarnas härjningar inlade Nils Carlsson vid häradstinget i mars 1720 en skrift med begäran om inventering av sin avlidne fars hemman som blivit ruinerat av ryssarna. Hemmanet uppges då besittas av brodern Carl som den 26 maj 1720 ingår ett nytt gifte med pigan Anna Nilsdotter från Vuono. Carl Carlsson förblir husbonde på Laava till sin död den 25 november 1767 vid 73 års ålder.

Södra delen av Övre Raumo karterad i juli 1681

Övre Raumo kartering juli 1681

Ägare	Mantal	Brukad åker		Ängar	
		Tunnland/skälsland/kappland	Borta åker	Skälsland	Skattlass hö
				Behållna/Borta	
A Carl Staffansson	$\frac{1}{3}$	2 tnl 3 skl 1 $\frac{1}{2}$ kpl		41	9
B Olof Olofsson	$\frac{1}{2}$	2 tnl 7 skl		56	
C Jöns Hindriksson	$\frac{1}{4}$	1 tnl 2 skl $\frac{3}{4}$ kpl	1 skl	25	4 $\frac{1}{2}$
D Nils Anderssons änka och Anders Andersson	$\frac{7}{8}$	3 tnl		62	8 $\frac{1}{2}$
E Jöns Olofssons änka med salig Olof Olofssons barn	$\frac{1}{3}$	2 tnl 2 skl 3 $\frac{1}{4}$ kl		52	10 $\frac{1}{2}$
F Hindrik Coore	$\frac{1}{3}$	1 tnl 3 skl $\frac{1}{2}$ kl	2 $\frac{1}{2}$ skl	30	
Hustru Margaretas hemman					
G Mats Larsson och intressenter	$\frac{1}{6}$	1 tnl 4 skl 3 $\frac{1}{2}$ skl		24	
H Carl Eskilsson	$\frac{3}{8}$	1 tnl 6 skl		36	1
I Gaml. Fältväbeln Hans Rausti	$\frac{1}{6}$	6 skl	4 $\frac{5}{8}$ skl	15	3 $\frac{1}{2}$
K Hans Larsson	$\frac{1}{4}$	1 tnl 1 $\frac{1}{4}$ kl		27	4
L Länsman Nils Langinen	$\frac{1}{3}$	2 tnl 3 skl $\frac{3}{4}$ kl		35	7 $\frac{1}{2}$
M Erik Hindriksson	$\frac{1}{4}$	2 tnl $\frac{3}{4}$ kl	5 $\frac{1}{2}$ skl	30	12 $\frac{1}{2}$
N Anders Persson fjärdingsman	$\frac{1}{4}$	1 tnl 4 skl $\frac{3}{4}$ kl		28	19 $\frac{1}{2}$
O Erik Jönsson Drucki	$\frac{1}{2}$	3 tnl 1 skl 3 $\frac{1}{2}$ kl		72	3 $\frac{3}{4}$
P Jöns Jönsson Drucki	$\frac{1}{2}$	3 tnl 5 skl 3 $\frac{1}{4}$ kl		72	2 $\frac{3}{4}$
Q Mickel och Jacob Olofsson	$\frac{1}{2}$	4 tnl 1 skl 1 kl		80	6 $\frac{1}{2}$
R Kiöndes hemmanet har varit öde i 13 år. Brukas av Lars Mickelsson	$\frac{1}{6}$	4 skl $\frac{1}{2}$ kl		15	2
ST Jöns och Per Jönsson	$\frac{3}{4}$	4 tnl 3 skl 1 $\frac{1}{2}$ kl		98	2 $\frac{1}{2}$
W Håkan Persson	$\frac{1}{4}$	1 tnl 1 skl $\frac{1}{2}$ kl	2 $\frac{1}{4}$ skl	27	7 $\frac{1}{2}$
X Elisabets hemman ligger öde	$\frac{1}{6}$				
Nils Fräki i Kiviranta brukar där åker och äng		2 skl 2 $\frac{1}{2}$ kl		4	
Y Gabriel Thomassons änka	$\frac{1}{6}$ (skall vara $\frac{1}{16}$)	1 tnl		7	

Hemmansbenämningar: A Laava, B Pellonpoika, C Lempeä, D Heikkuri, E Vuoti, F Kuure, G Toppa, H Esko, I Rausti, K Junes, L Kuussaari, M Faarinen, N Antruki, OP Truki, Q Viuhkola, R Kääntönen, ST Isotalo, Antti, Antman, W Berg, X Törmä, Y Tärppä. I kartan synes W felaktigt betecknats Y medan X+Y betecknats X.

Källor

Landskapshandlingar för Västerbotten 1530-1630

Landskapshandlingar för Uppland 1563-1564

Länsräkenskaper för Västerbotten 1630-1700

Mantalslängder för Nedertorneå 1642-1700

Boskapslängder för Nedertorneå socken 1620-1642

Roteringslängder 1621-1642

Armens rullor 1620-1723

Riksarkivet Domböcker för Nedertorneå 1620-1705

Riksarkivet Slottstullängden 1559-1600

Älvsborgs lösen 1571 och 1613

Lantmäteriverkets arkiv, historiska kartor

Jyväskylä Universitet, historiska kartor, Övre Raumo 1681:

https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/15547/l1_17_1_2.jpg?sequence=1&isAllowed=y

https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/17387/l1_17_1_1.jpg?sequence=1&isAllowed=y

Opublicerade uppgifter om knektar i tidigt 1600-tal har erhållits av Petter Antti